ლიტერატურული გაზეთი

ფასი 40 კაპ.

1933 წ. 29 ივნისი | საქ. საბჭოთა მწერლების კავშირის ყოველკვირეული გაზეთი | № 14 (40)

...ოეზიის სოციალისტური სარისხისათვის

სოციალიზმის მშენებელ ქვეყანაში განუზომელია პოეზიის მნიშვნელობა და როლი, როგორც ადამიანთა შეგნებიდან მომაკვდავი კაპიტალიზმის ნაშთების აღმოფხვრის და კომუნისტური იდეების დამკვიდრების მახვილი იარაღის.

ჩვენი კლასის პოეტურმა კულტურამ უკვე განვლო პლაკატური აგიტკის, კოსმიური განყენების და სქემატიური რიტორიკის სტადია. პროლეტარული პოეზია და მის ირგვლივ დარაზმული მოწინავე საბჭოთა მწერლების პოეტური პროდუქცია დღეს უკვე ძირითადში განსაზღვრულია სოციალიზმის მშენებელი პრაქტიკის კონკრეტული თემატიკით.

უკანასკნელ პერიოდში ჩვენ საქმე გვაქვს ქართული პოეტური კულტურის საკმაოდ სწრაფი ზრდის ფაქტთან. ახლად გამოქვეყნებული პოეტური ფაქტები ნათლად მოწმობენ, რომ პროლეტარული ლექსის კულტურა ადის თავის განვითარების ახალ საფეხურზე, იშლება სტილობრივი მრავალფეროვნებისა და მრავალსახეობის გზით.

იგი ემყარება თავისი კლასის მებრძოლ პრაქტიკით განსაზღვრულ იდეურ-თემატიურ საფუძვლებს, რომ პროლეტარულ პოეზიის უახლოესი თაობა უკვე განმტკიცებული კადრის სახით შედის სოციალისტურ მშენებლობის მებრძოლ არმიაში. უკანასკნელ წელს ჩვენ გვაქვს ისეთი პოეტური ფაქტები, რომლებიც განსაზღვრავენ მთელ რიგ საბჭოთა მწერლების თანდათანობით განმტკიცებას პროლეტარული ლიტერატურის პოზიციებზე.

ჩვენი პოეზიის განვითარება მიიმართება მხატვრული ლექსის კულტურაში სოციალისტური რეალიზმის პრინციპების განმტკიცების, იდეურ-თემატიურ გაჯანსაღების, ოსტატობრივი კვალიფიკაციის ზრდის საზით. ლიტერატურული ფრონტის წინაშე დასახული უდიდესი ამოცანები გვავალებს დაგრაზმოთ ჩვენი პოეტური აქტივი ახალი მიღწევებისათვის საბრძოლველად, გავამახვილოთ საბჭოთა მწერლობის ფართო ფენების ყურადღება პოეზიის ძირითად აქტუალურ საკითხებზე.

უდავო მიღწევათა პირობებში ხაზგასმით უნდა აღვნიშნოთ, რომ ჩვენს პოეზიაში ჯერ კიდევ ადგილი აქვს კლასობრივად უცხო იდეებს და განწყობილებებს. ასეთ განწყობილებებს უნდა შეებრძოლოთ მთელი ბოლშევიკური სიმძაფრით. მთელ რიგ პოეტების მხატვრულ პრაქტიკაში თავი იჩინა ესთეტიზმის „წმინდა“ ლირიკის „თვითმიზნური“ პოეზიისაკენ უკან დაბრუნების ტენდენციამ. მთელ რიგ ლექსებში გაისმის ...

...ოეტ გ. ტაბიძე ვერ ასცდა ამ „გაბატონებულ“ განწყობილებას. იგი შემოქმედებითი ძსპარიტზე გამოვიდა უკვე შეპყრობილი პესიმიზმით, დაცვეულობით და ცხოვრებისაგან გაქცევის სურვილით. პოეტი ეკუთვნოდა იმ სოციალურ წრეს, რომელსაც რეაქციამ იმედები დაუფლწა და სასოწარკვეთილებაში ჩააგდო. მაგრამ, გ. ტაბიძის პესიმიზმს ერთგვარი „თავისებურება“ ახასიათებდა. ეს „თავისებურება“ მდგომარეობდა იმაში, რომ პოეტს მეტად ბუნდოვანად, მაგრამ მაინც სჯეროდა თავისი „ბოდვა და სიყვარულის დღესასწაული“, ამ პესიმიზმს. პოეტი არ მიუყვანია რეაქციასთან სამსახურში. ცხოვრებისაგან განდგომილი იგი მკვეთრ დახასიათებას აძლევდა იმდროინდელ სიტუაციას:

„ოთვლის ფიფქით შეიმოსა ნაძვი ტო-
ტებ-დახლართული
და, მღელვარე გაზაფხულზე, გაიყინა ნა-
კადული.
ბაიყინა ცის ლაჟვარდი, გაიყინა ქვეყნის
გული,
და მღელვარე გაზაფხულზე, ტყე გარან-
და დაბურული“.

...ასე აფასებდა პოეტი რევოლუციის დ...ბაჯებებს და რეაქციის გამარჯვებას. თი...ოს ამის შემდეგ მოსალოდნელი იყო ...ბერული ნაბიჯი წინ. მაგრამ პოეტს, ...ემდომას მიემატა დაღლილობა („ეტყვი, ...ომ ყველა მომბეზრდა ქვეყნად, რომ ...ვიღალე მე ამ კუბოში“) და უფრონიზე: „...

...ალაქტიონ ტაბიძე სანი რევოლუციის ...ეპოქის მწერალია. გ. ტაბიძის გამოსვლა ...ოეზიაში ...ასპარეზზე ეკუთვნის იმ პერიოდს, როდესაც რუსეთის პირველი რევოლუციაა რეაქციის რკინის სალტეებში იყო ...ოდაწყვეტილი.

1905 წლის რევოლუციის დამარცხების ...ემდეგ რუსეთში გაბატონდა სასტიკი რეაქცია, მუშათა რევოლუციურმა მოძრაობამ ...ოიცვა „შესვენება“ განიცადა და ინტელიგენციის დიდი ნაწილი ღრმა პესიმიზმმა მოიცვა, მწერლობაში გაბატონდა დაცვეულობა, პესიმიზმი, ცხოვრებიდან ...ოქცევა და ზეციურ „სინამდვილეში“ ხეტიალი. **რეაქციის პერიოდი,—ეს იყო პესიმიზმის „აყვავების“ პერიოდი პოეზიაში.** ამ საერთო მდგომარეობაში დისონანსი შექონდათ მხოლოდ იმ ერთეულ პროლეტარულ მწერლებს, რომლებიც ბოლშევიკური პარტიის თვალსაზრისზე იდგნენ.

...ოეტი გ. ტაბიძე ვერ ასცდა ამ „გაბატონებულ“ განწყობილებას. იგი შემოქმედებითი ...ასპარეზზე გამოვიდა უკვე შეპყრობილი პესიმიზმით, დაცვეულობით და ცხოვრებისაგან გაქცევის სურვილით. პოეტი ეკუთვნოდა იმ სოციალურ წრეს, რომელსაც რეაქციამ იმედები დაუფლწა და სასოწარკვეთილებაში ჩააგდო. მაგრამ, გ. ტაბიძის პესიმიზმს ერთგვარი „თავისებურება“ ახასიათებდა. ეს „თავისებურება“ მდგომარეობდა იმაში, რომ პოეტს მეტად ბუნდოვანად, მაგრამ მაინც სჯეროდა თავისი „ბოდვა და სიყვარულის დღესასწაული“, ამ პესიმიზმს. პოეტი არ მიუყვანია რეაქციასთან სამსახურში. ცხოვრებისაგან განდგომილი იგი მკვეთრ დახასიათებას აძლევდა იმდროინდელ სიტუაციას:

„ოთვლის ფიფქით შეიმოსა ნაძვი ტო-
ტებ-დახლართული
და, მღელვარე გაზაფხულზე, გაიყინა ნა-
კადული.
ბაიყინა ცის ლაჟვარდი, გაიყინა ქვეყნის
გული,
და მღელვარე გაზაფხულზე, ტყე გარან-
და დაბურული“.

...ასე აფასებდა პოეტი რევოლუციის დ...ბაჯებებს და რეაქციის გამარჯვებას. თი...ოს ამის შემდეგ მოსალოდნელი იყო ...ბერული ნაბიჯი წინ. მაგრამ პოეტს, ...ემდომას მიემატა დაღლილობა („ეტყვი, ...ომ ყველა მომბეზრდა ქვეყნად, რომ ...ვიღალე მე ამ კუბოში“) და უფრონიზე: „...

კლარა ცეტკინი

(1857—1933)

გარდაიცვალა დიდი რევოლუციონერი — კლარა ცეტკინი, რომელმაც თავისი სიცოცხლის ორმოცდაათ წელზე მეტი შესწირა თავგანწირულ ბრძოლას მსოფლიო სოციალისტურ რევოლუციისათვის. გარდაიცვალა ისე, რომ თავისი სიცოცხლის უკანასკნელ წუთამდე ოდნავ ძირს არ დაუხრია კომუნიზმის დროშა.

გერმანიის მუშათა კლასი, რომელიც გმირულად იბრძვის სისხლიანი ფაშისტური დიქტატურის წინააღმდეგ, მისი სახით პატივს სცემს გამობრძმედილ, ძამაცს და საყვარელ ბელადს. ძლევამოსილი პროლეტარული რევოლუციის ქვეყნის მუშათა კლასი მისი სახით პატივს სცემს თავის ერთგულ თანამებრძოლსა და მეგობარს სოციალისტური საზოგადოების აშენებისათვის ბრძოლაში. კომუნისტური ინტერნაციონალი, მთელი ქვეყნის მუშები და მუშა ქალები, მისი სახით პატივს სცემენ თავის რევოლუციონერ გმირს.

მუშათა საერთაშორისო მოძრაობაში კლარა ცეტკინი იყო ენგელსის და ლენინის თანამებრძოლი. იგი იბრძოდა ფრანც მერინგის, როზა ლუქსემბურგის და კარლ ლიბკნეხტის გვერდით.

იგი იყო ერთი პირველთაგანი, რომელნიც მეორე ინტერნაციონალის რიგებში შეებრძოლნ რევიზიონისტებს და სხვა ოპორტუნისტებს.

მსოფლიო იმპერიალისტური ომის დროს იგი დააპატიმრეს ანტიმილიტარისტული აგიტაციისათვის, შავნიზმისა და სოციალ-პატრიოტიზმის წინააღმდეგ თავგანწირული ბრძოლისათვის. განთავისუფლების შემდეგ კარლ ლიბკნეხტისა, როზა ლიუქსემბურგისა და სხვებთან ერთად მან შექმნა „სპარტაკელთა კავშირი“. 1919 წლამდე გერმანიის დამოუკიდებელი პარტიის რიგებში იგი განაგრძობდა ბრძოლას ოპორტუნისტული ბელადების წინააღმდეგ. გერმანიის კომუნისტური პარტიის დაარსებისთანავე იგი ჩადგა მებრძოლი პროლეტარიატის ავანგარდის ხელმძღვანელთა რიგებში და ბოლომდე დარჩა გერმანიის კომუნისტური პარტიის ცენტრალური კომიტეტის წევრად.

1917 წელს, როცა დასავლეთ ევროპის მრავალი მემარცხენე რადიკალი სკეპტიკურად უყურებდა ბოლშევიკების რევოლუციურ ტაქტიკას, კლარა ცეტკინი მაშინვე მიემხრო ამ ტაქტიკას და აღტაცებით მიესალმა ოქტომბრის რევოლიუციას. მას შემდეგ კი იგი დაუფალავად და გმირულად იცავდა ყველა მტრებისაგან საბჭოთა კავშირს და ეწეოდა ენტუზიაზმით აღსავსე საერთაშორისო პროპაგანდას პროლეტარიატის ძლევამოსილი დიქტატურის მონაპოვართა დასაცავად.

მისი ინიციატივით მოეწყო საერთაშორისო ქალთა სამდივნო და დაწესებულ იქნა მუშა-ქალთა საერთაშორისო დღე, იგი ხელმძღვანელობდა კომინტერნის ქალთა შორის მუშაობას. მთელი წლების მანძილზე იგი მეთაურობდა რევოლუციისათვის მებრძოლთა დახმარების საერთაშორისო ორგანიზაციას. 1921 წლიდან იგი იყო კომუნისტური ინტერნაციონალის აღმასკომის პრეზიდიუმის წევრი და აქტიურად მონაწილეობდა კომინტერნის უმნიშვნელოვანეს ამოცანების განხილვასა და განხორციელებაში, იგი მუდამ ცხოველი რევოლუციური სიტყვა ლვილით განაგრძობდა ბრძოლას ბურჟუაზიის, სოციალ-დემოკრატიულ ...ოციალ-დემოკრატიულ ... კომინტერნის მტრების წინააღმდეგ, კაუტსკით დაწყებული და ტროცკით დამთავრებული. კლარა ცეტკინის ერთ-ერთი უდიდესი ღვაწლი არის აქტიური ბრძოლა, რომელსაც იგი აწარმოებდა იმპერიალისტური ომის და საბჭოთა კავშირისადმი მიმართულ ინტერვენციის წინააღმდეგ. 1922 წელს კომინტერნის აღმასკომის გაფართოებულ პლენუმზე მან ასე დაამთავრა თავისი მოხსენება: „მხოლოდ კაპიტალიზმის დამხობას შეუძლია იხსნას კაცობრიობა ომის საშიშროებისაგან. მხოლოდ საოფლიო რევოლუციას მიყავს კაცობრიობა მშვიდობიანობისაკენ. **მაშ ვიმოქმედოთ, ვიბრძოლოთ, შევაიარაღოთ მასები ამ ბრძოლისათვის“.** მისი უკანასკნელი საჯარო გამოსვლა 1932 წელს 30 აგვისტოს გერმანიის რეიხსტაგის გახსნის დღეს შეეხებოდა ფაშიზმის საწინააღმდეგო ბრძოლას და ერთიან ანტიფაშისტურ ფრონტს. ამ სიტყვამ მთელი მსოფლიო მუშათა კლასში უდიდესი აღფრთოვანება გამოიწვია.

„მე იმედი მაქვს, განუცხადა მან ფაშისტურ პარლამენტს, მოვეწყრო იმ სასიხარულო საათს, როცა მე, როგორც უხუცესი დეპუტატი, გავხსნი საბჭოთა გერმანიის საბჭოების პირველ ყრილობას“.

ასე ენთო ბოლომდე სიმამაცისა და სიხარულის ცეცხლით მისი მებრძოლი გული.

— „ჩვენი სიცოცხლის უკანასკნელ ნაპერწკლამდე სრული ენთუზიაზმით ვიმუშაოთ რევოლუციის დაჩქარებისათვის, მსოფლიო პროლეტარული რევოლუციის გამარჯვებისათვის, — მოგვიწოდებდა იგი ლენინის სიკვდილის დღეებში,—მხოლოდ ამით შეგვიძლია აღვამართოთ ლენინის და იმ დიად მგრთა საკადრისი ერთად-ერთი ძეგლი, რომლებიც მეთაურობდენ პროლეტარიატს, უჩვენებდენ მათ მიზანსა და გზას; ყველა იმ მებრძოლთა საკადრისი ძეგლი, რომლებიც შეიქნენ დიადი იმით, რომ იბრძოდენ და იღუპეოდენ თავისუფლებისათვის“.

„ეს ძეგლია—კომუნისტური საზოგადოება“.

მწერალთა შემოქმედებითი საღამოები

ფრ. ნაროუშვილი

მწერალთა სახლის სხდომის დარბაზი ნაშუადამევის პირველ საათზე დაცალიერდა. ერთი დისპუტი პოეტ **ფრიდონ ნაროუშვილის** შემოქმედების შესახებ დამთავრდა. მაგრამ დაიწყო მეორე. შინაძიმავალი მწერალთა ჯგუფი მსჯელობს ჩატარებული დისპუტის ღირსების შესახებ:

„— ამ დისპუტმა მე არაფერი მომცა,— ამბობს ერთ-ერთი მოსაუბრეთაგანი.—ჩემს წარმოდგენას ფრიდონ ნაროუშვილის შემოქმედებაზე არაფერი შემატებია. ის, ოაც სთქვა მომხსენებელმა, ჩემთვის წინადაც ნათელი იყო. მე ფამიკითხავს ნაროუშვილის ლექსები და მანამდე ვიცოდი, რომ ფრიდონ ნაროუშვილი სწერს რეალისტურ პოემებს—აქტუალურ თემაზე. ზოგიერთი მისი პოემის სათაურიც კი შეიცავს მითითებას იმ თემაზე, რასაც მწერალი პოემაში ეხება. მაგალითად „ორი მისამართი“, „ხოლტი ეწევა აგიტაციას“, „ერიყლაპია“, „ილია ჭავჭავაძე“ და სხვ. ეს პოემები თავისი სათაურითაც გვაინტერესებენ, თუ რა პრობლემებზე ექნება ლაპარაკი ავტორს. ნაწარმოებების ჩამოთვლა და თემების დასახელება არ არის მწერლის შემოქმედების ანალიზი; ეს არის ინფორმაცია, რომელიც უკიდურეს შემთხვევაში გამოდგება ლიტერატურის მოყვარულ უცხო ტურისტებისათვის, რომლებიც იდგილობრივ მწერლის შემოქმედების ზერელე გაცნობითაც კმაყოფილდებიან. მწერალთა აქტივისათვის კი, რომელსაც აინტერესებს აწერილის მხატვრული ოსტატობა ამა თუ იმ თემის და პრობლემის მხატვრულ დამუშავებაში, ასეთი მოხსენება ვერ იქნება დამაინტერესებელი“

ამ შეფასებას მოწინააღმდეგე არ გამოჩენია, პირიქით დანარჩენ მოსაუბრეებმა უფრო გაალრმავეს და განავითარეს ეს დებულება.

— როგორია პოეტის შემოქმედებითი მეთოდი, მისი თემატიკა, რა ხერხებით აღწევს პოეტი მხატვრულ ეფექტს, ემოციონალურ ზეგავლენას მკითხველზე?—პასუხის გაცემა ამ კითხვაზე—იქნება პოეტის შემოქმედებითი გზის თავისებურების, მისი სპეციფიურობის ანალიზი. ამას კი ფაერდი აუხვია მომხსენებელმა.

მწერლის მიერ აღძრულ პრობლემების მხოლოდ ჩამოთვლა დაგვანახებს, თუ რით განსხვავდება ფრიდიონ ნაროუშვილის შემოქმედება სხვა პროლეტარულ მწერალთა შემოქმედებისაგან.

— მართალი იყო **ბეს. ჟღენტი,** რომელმაც აღნიშნა, რომ მოხსენება რამოდენიმეთ გამართლებული იქნებოდა, რომ მომხსენებელს ეცადა ფრ. ნაროუშვილის მხატვრული პროდუქციის ანალიზით განემარტა, თუ რა არის სოციალისტური რეალიზმი შემოქმედებითი პრაქტიკაში, კონკრეტული ლიტერატურული ფაქტების მიხედვით.

ზოგადი, საერთო ხასიათის იყო ზოგიერთი გამონაკლისი ოპონენტების გამოსვლაც, თუმცა ეს უკანასკნელნი უფრო კონკრეტულნი იყვნენ, ვიდრე თვით მომხსენებელი.

ამხ. **პან. ჩხიკვაძემ** უარყო ის ყალბი შეხედულება, თითქოს ფრ. ნაროუშვილი იყოს გლეხური პოეტი, რაკი ის მეტწილად სოფლის თემატიკაზე სწერს. სამართლიანი იყო ამხ. ჩხიკვაძის შენიშვნაც შ. რადიანის მიმართ, რომელიც 1932 წელს გამოცემულ კრიტიკულ წერილებში იმეორებს ხუთი წლის წინათ გამოთქმულ აზრს, თითქოს ფ. ნაროუშვილს ფორმა არ უვარგოდეს. იმის შემდეგ, რაც ეს წერილი პირველად გამოქვეყნდა, ფრ. ნაროუშვილის შემოქმედებამ ფორმის მხრივ განვითარება, წინსვლა განიცადა.

არსებითად ამას ამტკიცებდა ერთ-ერთი ოპონენტი ამხ. **ჯიბლაძე,** თავისი სიტყვის იმ ნაწილში, რომელიც ეხებოდა სისადავის პრობლემას ფრ. ნაროუშვილის პოეზიაში. სისადავე, რომელიც დღეს რუსეთის მწერლობის ყურადღების ცენტრში სდგას ახასიათებს ფ. ნაროუშვილის უკანასკნელი დროის პოემებსაც. მაგრამ მისწრაფება მეტი სისადავისაკენ ფ ნაროუშვილის არ უშლის ხელს აწარმოოს ექსპერიმენტალური მუშაობა, ახალი გზებისათვის მწერლობაში. ფრ. ნაროუშვილის პოეზიის ამ მხარეს გაუსვა ხაზი ამხ. ბეს. ჟღენტმა.

ამხ. ბეს. ჟღენტის აზრით, ფრ. ნაროუშვილი, რომელიც თავისი მწერლობის პირველ საფეხურზე გაემეზავნა გასეზენებულ კოსმიურ თემატიკას და თავის შემოქმედებას საფუძვლად დაუდვა გაშლილი სოციალისტური მშენებლობის აქტუალური საკითხები, ყოველ თაკის ახალ პოემაში ამეყლავნებს იდეურ-პრინციპიულ სიმტკიცეს. თავის შემოქმედების პირველ პერიოდში ფ. ნაროუშვილი დადგა ერთი საფრთხის წინაშე: ეს იყო თემატიური განსაზღვრულობა, თემატიური კარჩაკეტილობა, შემოქმედებითი მუშაობის შემოფარგვლა სოფლის საკითხებით, მაგრამ მალე ფ. ნაროუშვილმა თავი დააღწია ამ ვიწრო რკალს და შემდგომ ნაწარმოებში შეეხო ისეთ დიდ პრობლემებს როგორიც არის ზედმეტი ადამიანის პრობლემა, ყოფის პრობლემა, მემკვიდრეობის მიღების პრობლემა და სხვა. ფ. ნაროუშვილს დღემდე არ უცდია წერა ინდუსტრიალურ თემატიკაზე, რომელმაც მის შემოქმედებაში აუცილებლად უნდა ჰპოვოს გამოხმაურება. რაც შეეხება ნაროუშვილის შემოქმედების ფორმალურ მხარეს, მისი პოემების დამახასიათებელია არა სახე, არამედ თხრობა. ფ. ნაროუშვილი მეტწილად იძლევა სიუჟეტიან პოემას, თხრობითი ლექსს. ფორმალური თვალსაზრისით ნაროუშვილის ლექსი არ არის უნაკლო, ხშირად ლექსს დეტალი მას დაუმუშავებელი აქვს. პოემა არ არის ორგანიზაციულად შეკრული. პოემა უნდა გასწმინდოს პოემები უვარგისი—შეუფერებელ სიტყვებისა და დაულაგებელი გაუმართავი წინადადებებისაგან.

ფრ. ნაროუშვილს აქვს იდეოლოგიური შეცდომები („ხდება ერების გარდაცვალება“), „მემარცხენე“ ნიღილისტური მიდგომა კლასიკოსებისადმი. უნდა აღინიშნოს, რომ მომხსენებელს რატომღაც „დაავიწყდა“ შეეხებოდა პოეტის ამ შეცდომების. ცხადია, ეს ცალმხრივი კრიტიკა სასარგებლო ვერ იქნება პოეტისათვის, რომლის წინსვლა უდაოა.

ნ. ვიწიშვილის სტატია შეიცავდა ბუნდოვანებას და ვერ იძლეოდა ნათელ წარმოდგენას პოეტის შემოქმედებაზე.

აი დაახლოებით ის, რაც ითქვა ამხ. ფრ. ნაროუშვილის შემოქმედებაზე და რაც არ იძლევა საკმაო მასალას გარკვეული დასკვნების გამოსატანად—პოეტის რელიეფური პორტრეტის მოსახაზავად.

რა არის მიზეზი?

— დისპუტი არ იყო მომზადებული, — განაცხადა თავის დასკვნითი სიტყვაში დისპუტის თავმჯდომარემ ამხ. **მალაქია ტოროშელიძემ.** მომხსენებლის და ოპონენტების უმრავლესობის გამოსვლა იყო არა წინასწარ მოფიქრებული, გაზომილი მსჯელობა, არამედ პირველი შთაბეჭდილებების საჯაროთ გამოტანა, მათი იმპროვიზაცია. ამ გზით არავითარ შემთხვევაში არ შეიძლება შეგისწავლოთ მწერალი, გამოვიმუშაოთ მის შემოქმედებაზე გარკვეული სწორი აზრი, გავიტანოთ იგი ფართო მასებში, მივსცეთ მკითხველთ სწორი ორიენტაცია ამა თუ იმ მწერლის შემოქმედების გაგებასა და შეფასებაში.

ამხ. **მ. ტოროშელიძის** ეს სწორი და სამართლიანი შენიშვნა სახელმძღვანელოდ უნდა გაიხადოს დისპუტში მონაწილეობის მიღების ყოველმა მსურველმა და **ყველაზე მეტად კი მწერალთა კავშირის მასიურმა სექტორმა,** რომელსაც ჩვეულებად დაეკისრა დისპუტების ნაუცბადევად მოწყობა.

მასიურ სექტორს მოეთხოვება მეტი გულმოდგინეობა, მეტი ორგანიზაციული თვისებრობა და უნარი. წინააღმდეგ შემთხვევაში შემოქმედებითი საღამოების ხარისხი ვერ გასცდება არსებულ დონეს.

ვ. ფ—ძე.

საბჭოთა მწერლები და ყოველდღიური პოლიტიკური პრესა

ყოველდღიურ პოლიტიკურ პრესაში, კერძოთ საქ. კ.პ. (ბ)-ს ც.კ-ის ორგანო „კომუნისტში“ საბჭოთა მწერლების გიგმიანი, ორგანიზაციული თანამშრომლობის მოწესრიგების შესახებ 25 ივნისს „კომუნისტი“-ს რედაქციაში ამხ. **ნ. კიკნაძის** თავმჯდომარეობით შესდგა მწერლებისა და რედაქციის მუშაკთა თათბირი.

როგორც მომხსენებელმა ამხ. **ნ. კიკნაძემ,** ასე მწერალთა კავშირის თავმჯდომარემ ამხ. **მალაქია ტოროშელიძემ** და კამათში გამოსულმა ყველა მწერლებმა ხაზგასმით აღნიშნეს, რომ მწერლების მონაწილეობა გაზეთების მუშაობაში სუსტია, რაც უარყოფით გავლენას ახდენს ერთი მხრით გაზეთების ხარისხზე და მეორეს მხრით თვით მწერლების შემოქმედებაზე.

თათბირმა დასახა კონკრეტული ღონისძიებები იმისათვის, რომ გაზეთმა ბიბლიოგრაფიების, რეცენზიების, კრიტიკულ, თეორიულ წერილების სისტემატიური მოთავსებით იდეური ხელმძღვანელობა გაუწიოს ლიტერატურულ ფრონტს, ხოლო მწერლებიც თავის შემოქმედებით ორგანიულად დაუკავშირდენ გაზეთს არა მარტო სისტემატიურად მიაწოდოს მას ლიტერატურული პროდუქცია, არამედ მიმდინარე მშენებლობის ფაქტების მხატვრული გაშუქებით და საგაზეთო მასალის მხატვრული გაფორმებით მრავალფეროვნება შეიტანონ ყოველდღიურ პრესაში.

მწერალთა მიერ შეტანილი წინადადებათა რეალიზაცია დაეფუძნა „კომუნისტის“ სამხატვრო სალიტერატურო სექტორს.

თათბირში მონაწილეობა მიიღეს მწერლებმა—გ. ბუხნიკაშვილმა, ლ. მეტრეველმა კ. ბობოხიძემ, ტ. ტაბიძემ, ნ. მიწიშვილმა, ლ. ქიაჩელმა, ს. თოდრიამ, დ. დემეტრაძემ, პ. სამსონიძემ, ფრ. ნაროუშვილმა, ბ. ჟღენტმა, ალი არსენიშვილმა, ს. ეულმა და ბ. ბუაჩიძემ.

მორიგავე საბჭოთა მწერალი

(ტაბიძე)

გალაქტიონ ტაბიძე სანი რევოლუციის ...ეპოქის მწერალია. გ. ტაბიძის გამოსვლა ...ოეზიაში ...ასპარეზზე ეკუთვნის იმ პერიოდს, როდესაც რუსეთის პირველი რევოლუცია რეაქციის რკინის სალტეებში იყო ...ოდაწყვეტილი.

1905 წლის რევოლუციის დამარცხების ...ემდეგ რუსეთში გაბატონდა სასტიკი რეაქცია, მუშათა რევოლუციურმა მოძრაობამ ...ოიცვა „შესვენება“ განიცადა და ინტელიგენციის დიდი ნაწილი ღრმა პესიმიზმმა მოიცვა, მწერლობაში გაბატონდა დაცვეულობა, პესიმიზმი, ცხოვრებიდან ...ოქცევა და ზეციურ „სინამდვილეში“ ხეტიალი. **რეაქციის პერიოდი,—ეს იყო პესიმიზმის „აყვავების“ პერიოდი პოეზიაში.** ამ საერთო მდგომარეობაში დისონანსი შექონდათ მხოლოდ იმ ერთეულ პროლეტარულ მწერლებს, რომლებიც ბოლშევიკური პარტიის თვალსაზრისზე იდგნენ.

...ოეტი გ. ტაბიძე ვერ ასცდა ამ „გაბატონებულ“ განწყობილებას. იგი შემოქმედებითი ...ასპარეზზე გამოვიდა უკვე შეპყრობილი პესიმიზმით, დაცვეულობით და ცხოვრებისაგან გაქცევის სურვილით. პოეტი ეკუთვნოდა იმ სოციალურ წრეს, რომელსაც რეაქციამ იმედები დაუფლწა და სასოწარკვეთილებაში ჩააგდო. მაგრამ, გ. ტაბიძის პესიმიზმს ერთგვარი „თავისებურება“ ახასიათებდა. ეს „თავისებურება“ მდგომარეობდა იმაში, რომ პოეტს მეტად ბუნდოვანად, მაგრამ მაინც სჯეროდა თავისი „ბოდვა და სიყვარულის დღესასწაული“, ამ პესიმიზმს. პოეტი არ მიუყვანია რეაქციასთან სამსახურში. ცხოვრებისაგან განდგომილი იგი მკვეთრ დახასიათებას აძლევდა იმდროინდელ სიტუაციას:

„ოთვლის ფიფქით შეიმოსა ნაძვი ტო-
ტებ-დახლართული
და, მღელვარე გაზაფხულზე, გაიყინა ნა-
კადული.
ბაიყინა ცის ლაჟვარდი, გაიყინა ქვეყნის
გული,
და მღელვარე გაზაფხულზე, ტყე გარან-
და დაბურული“.

...ასე აფასებდა პოეტი რევოლუციის დ...ბაჯებებს და რეაქციის გამარჯვებას. თი...ოს ამის შემდეგ მოსალოდნელი იყო ...ბერული ნაბიჯი წინ. მაგრამ პოეტს, ...ემდომას მიემატა დაღლილობა („ეტყვი, ...ომ ყველა მომბეზრდა ქვეყნად, რომ ...ვიღალე მე ამ კუბოში“) და უფრონიზე: „მე და ღამე, მე და ღამე“). გ. ტაბიძე უმთავრესად ბუნებაზე სწერდა, უყვაოდა ბუნება, მაგრამ არა ისე, როგორც პეიზაჟის, დიდ ოსტატებს, რომლებიც პეიზაჟის მხატვრული მოხაზვით აფართოებენ და იპყრობენ მკითხველის ხედვითი არეს. გ. ტაბიძე პეიზაჟს სულაც არ მიმართავს, მას უყვარს გაფითრებული გაზაფხული, მოწყენილი შემოდგომა, როდესაც სიყვითლე იპყრობს ყველაფერს, უმღერს, თოვლს, ზამთარს, როგორც პესიმიზმის სიმბოლოს.

რევოლუციამდე ტაბიძის ლექსი იყო უთავრესად უიმწაოოთ. პოეტი სიტყვათა კომპოზიციის დროს პრიმატს არა იდეურ პრინციპს აძლევდა, არამედ ცალიერ სალაშაზეს. ამიტომ, მკითხველს მისი ლექსების აზრი გაუჭირდა რჩებოდა.

ასეთი იყო გ. ტაბიძის შემოქმედება თებერვლის რევოლუციამდე, რევოლუციამ გარდაქმნა მწერლის მსოფლმხედველობითი მიმართულება, მისი შემოქმედების ხასიათი და ლექსის კომპოზიცია. გ. ტაბიძის ლექსი ოქტომბრიდან ბურჟუაზიისადან გასწმინდა და შინაარსით აიავსო. ტაბიძე „აუჯანყდა“ თავის ძველ განწყობილებებს და ახალ მოტივებს შეეყიდა, მან იგრძნო ცხოვრების განახლება:

„განახლდა გული... დღეს ის აღარ ვარ,
რაც ოწინ ვიყო... თრი ვიცვალე...
გზა დამიცალე შავო ბურუსო
წყვდიადო ღამე, გზა დამიცალე!“

მწერალი ...ეძებ ცდილობს გახთავისუფლდეს ბურუსისაგან და გაემიჯნოს წყეულ შავ ღამეს, გაყვითლებულ შემოდგომას, ზამთარს, მისი პესიმისტური სულის სიმბოლოს და გადაჭრით აცხადებს, რომ:

„წინ ვიარ, სანამ დავმოწდებოდე
ბედს კი მაინც არ შევურიგდები“

პოეტის ბედი, —ეს იყო უიმედობა, მიმავალის რწმენის უქონლობა და პასიური ბუნებაში „ხეტიალი“, რაც მის ლექსს უაზროს და ოშინაარსოს ხდიდა. მწერალი მოკლი ძალით შეეცადა თავისი შემოქმედების ...ეოლოგიურ წარსულს. მაგრამ ისე მძიმე ტვირთად აწვა ათი წლის ლიტერატურული ტრადიცია, რომ ვერ შესძლო უცბად ...ანთავისუფლებულიყო მისგან და რევოლუციის პირველ ხანებში ტაბიძის შემოქმედებას ჯერ კიდევ გარს ეკრა ბურუსი ბდა. ამასთან ერთად ასეთ შეხედულებათა ...ლეხი საფეხურის გარეშე; საკაცობრიო პოეტური კულტურის მიერ მიღწეულ მხატვრულ სიმაღლეთა კრიტიკულად შესწავლისა და დაძლევის გარეშე.

საკმარისია გავიხსენოთ ჩვენი კლასის უდიდესი მასწავლებლის კ. მარქსის შეხედულებანი მხატვრულ ფორმის საკითხებზე, რომ მთელი სიმწვავით ვიგრძნოთ სოციალისტური პოეზიისათვის ბრძოლის პროცესებში ოსტატობრივი კვალიფიკაციის როლი და მნიშვნელობა.

ასევე მკაცრად უნდა დავაყენოთ ჩვენ პოეზიაში ეპიგონობის რეციდივებთან ბრძოლის საკითხი.

პროლეტარიატის კლასობრივი პოეზია, თავისი არსებით და ტენდენციით სოციალისტური პოეზია, უნდა ვაშენოთ ფუნქციონალურად ახალ მხატვრულ ხარისხისათვის ბრძოლის გზით.

უნდა უკუვაგდოთ პოეზიაში ყანრობრივ განსაზღვრულობათა, თუ ფორმათა იერარქიის დაკანონების ყოვლად უვარგისი და განვითარების შემაფერხებელი ტრადიციები. პრობლემურად და მასალობრივად მრავალფეროვანი საბჭოთა პოეზია უნდა იშლებოდეს ყანრებისა და ფორმების ასეთივე მრავალფეროვნების პირობებში.

საბჭოთა პოეზია მასების მებრძოლი პოეზიაა. მაგრამ გარკვევით უნდა ითქვას, რომ ჩვენი პოეტური პროდუქცია ჯერ კიდევ ვერ სარგებლობს საკმარი მასობრივი პოპულიარობით. ეს კი შესაძლებელი იქნება მხოლოდ იმ პირობებში, თუ ჩვენს პოეზიაში განმტკიცდება მასებისათვის საყვარელი და გასაგები მხატვრული ენა.

ჩვენი ლიტერატურის და კერძოთ პოეზიის ერთ-ერთ სადღეისო საბრძოლო ლოზუნგს სისადავის ლოზუნგი წარმოადგენს გენს. აქ უნდა გავითვალისწინოთ გაუბრალოებისა და გამარტივების მოსალოდნელი საფრთხე.

იდეურ-მხატვრულ სიღრმის და მაღალხარისხოვნების შეთავსების უნარი სისადავესთან, გასაგებად და მისაწვდომად გამოხატვასთან, არის უდიდესი ხელოვნება და ჩვენ ამას უნდა მივაღწიოთ.

ჩვენს საბრძოლო ამოცანათა შორის პოეზიის ფრონტზე ერთ-ერთ მთავარ ამოცანად ისახება ახალი პოეტური კადრების აღზრდისა და დაწინაურების საქმე.

პოეტური ახალგაზრდობა საკმაო ტემპებით ვერ იკაფავს გზას. იგი ხშირად იზრდება თვითდინების გზით და ზოგჯერ ექცევა კიდეც დეკადანტურ რეაქციურ პოეტურ ტრადიციების გავლენაში.

ახალგაზრდა პოეტური ძალების უფრო გაბედულად დაწინაურება, მათზე მტკიცე იდეური ხელმძღვანელობის უზრუნველყოფა, მათი მხატვრული კვალიფიკაციის ზრდისათვის ყოველმხრივად ხელის შეწყობა—ეს ჩვენი საბჭოთა ლიტერატურული საზოგადოებრივი და მწერალთა ორგანიზაციის გადაუდებელი ამოცანაა.

...ალექსანდრე ...ალაძე

...ალექსანდრ ...ალაძე ...ალაძეთ ...ალაძე

ეროვნული ბიბლიოთეკა

მისალმება

საბჭოთა მწერლების კავშირისადმი

სრულიად საქართველოს საბჭოთა მწერლების კავშირი მხურვალედ ესალმება ქართული იუმორის და სატირის ძირითად ორგანოს „ნიანგი"-ს მის არსებობის ათი წლის თავზე.

ჟურნ. „ნიანგმა" და მის ირგვლივ დარაზმულმა იუმორის და სატირის შემოქმედებითი აქტივმა საკმაოდ დიდი როლი შეასრულა მშრომელი მასების კომუნისტურად აღზრდის საქმეში.

მეორე ხუთწლედის მანძილზე საბჭოთა ლიტერატურული ფრონტის წინაშე დასახული მთავარი ამოცანაა—ადამიანთა შეგნებიდან კაპიტალიზმის უკანასკნელი ნაშთების ამოფხვრისათვის ბრძოლა, რაც ავალებს „ნიანგს" და მთლიანად ჩვენი სატირის და იუმორის ფრონტს კიდევ უფრო გააძლიეროს ბრძოლა კლასობრივი მტრის აგენტურის წინააღმდეგ, გახდეს ძლიერი იარაღად ახალი სოციალისტური საზოგადოების შენების საქმეში.

საბჭოთა მწერლობის მთელი აქტივი ენერგიულად იბრძოლებს ლიტერატურული ფრონტის ამ ერთ-ერთი ძირითადი დარგის უმაღლესი დონეზე ასაყვანად.

საქ. საბჭოთა მწერლების კავშირის პრეზიდიუმი

ნიანგი

მეგობრული შარჟი

სანდრო ეული „ნიანგი"-ს რედაქტორი.

საზეიმო საღამო

ქართული საბჭოთა სატირის და იუმორის 10 წლის თავზე, მწერალთა კლუბში 1 ივლისს გაიმართება საზეიმო საღამო.

შესავალ სიტყვას წარმოსთქვამ ამხ. **ვალ. ტოროშელიძე.**

მოხსენებას —ქართული საბჭოთა იუმორის და სატირის და „ნიანგის" მუშაობის შესახებ წაიკითხავს ამხ. **სანდრო ეული.** მილოცვები. იუმორისტულ ნაწარმოებთა კითხვა.

ამავე დღეს, მწერალთა კლუბში შესაღგება ნიანგკორთა კონფერენცია.

„სალიტერატურო გაზეთის" რედაქციისაგან

„სალიტერატურო გაზეთი"-ს რედაქცია ბეურვალედ ესალმება ჟურნ. „ნიანგს" მისი არსებობის ათი წლის თავზე.

„სალიტერატურო გაზეთი" გამოსთქვამს იმედს, რომ ჟურნ. „ნიანგი" გადაიქცევა მშრომელი მასების კომუნისტური აღზრდის კიდევ უფრო მძლავრ იარაღად.

„სალიტერატურო გაზეთის"-ს რედაქცია

გოლშევიკი სატირიკოსი

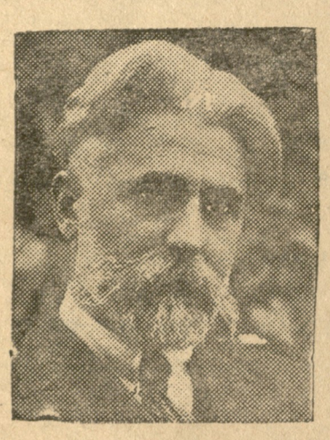

ს. თოდრია

სატირა საბჭოთა სინამდვილეში მოწოდებულია ითამაშოს რევოლუციური სინამდვილის ტრიბუნის და აგიტატორის უდიდესი როლი.

სოციალიზმის მშენებლობის დიდი ეპოქის სატირისათვის უცხოა სანტიმენტალური აკრემლება და შავი განწყობილებები და ტრაღედია. ჩვენი სატირა ანთებულია და გაბრწყინებული გმირული პროლეტარიატის შემოქმედებითი ენერგიით და ენტუზიაზმით.

ბოლშევიკურ სატირისათვის უცხოა იდეური კომპრომისი, მერყეობა და ბრძოლის გზაზე საბედისწერო წამოჩოქება. რადგან ჩვენ ვდგევართ აღმავალ კლასის თვალსაზრისზე, კლასის, რომელიც ყოველგვარ ცრემლებისა და ოხკრის გარეშე ანადგურებს ძველი ცხოვრების ნაშთებს, მიაბიჯებს წინ უკლასო სოციალისტურ საზოგადოებისაკენ.

პროლეტარული სატირა ყოველთვის შებრძოლი კლასის ენით ლაპარაკობს, ამიტომ დღეს რეაქციური ლიტერატურული კრიტიკა ცდილობს სატირის იდეურ ხარისხის და მნიშვნელობის დამცირებას, სატირის მხატვრული ლიტერატურის სეროგატად გამოცხადებას.

სამწუხაროდ ჩვენში ადგილი აქვს სატირის შეუფასებლობას, ქართული მარქსისტული კრიტიკა ერთი სიტყვითაც არ შეხებია ბოლშევიკურ სატირის შემოქმედებით გზებს და მიზნებს. მაგრამ ერთნაირი არ არის ამ ორ სხვადასხვა მიზნისაკენ გასროლილი ისარი.

ჩვენში რევოლიუციურ სატირას არ ყავს ისტორიული წინაპრები მეშჩანური ზოოლოგიური შოვინიზმით გაბრუებული შანინჯი იუმორი („ეშმაკის მათრახი"-ს სატირიკოს იუმორისტები: ეშმაკი, თაგუნა და სხვა) ბოლშევიკურ სატირის სათაედ ვეო ჩაითვლება, რადგან სატირა არ არის მხოლოდ გინება, მხოლოდ შარჟი, მხოლოდ უარყოფა.

საქართველოში ბოლშევიკური სატირის პირნერად ამხ. სილ. თოდრია უნდა ჩაითვალოს. ამხ. ს. თოდრიას სატირას მიზანში აქვს ამოღებული როგორც აშკარა მტერი, ისე მოყვარე-მეგობრები.

ერთი მხრივ არის მძლავრი ბურჟუაზიული სარკაზმი და მკაცრი ირონია, მეორეს მხრივ მეგობრული სილა და ჯანსაღი იუმორისტული გაკილეა.

საილიუსტრაციოდ აკიღოთ „ჟამა ათანასის ოინები". ამ ფელეტონის გმირი „წმინდა" ათანასე ჯიბის გასქელების „ვიწრო" პრაქტიკულ ინტერესებს მსხვერპლად სწირავს ზეციერ კანონებსაც კი. იგი თანაბმაა მონათლოს ჯერ დაუბადებელი ბავში.

— თქვენ წასვლას აპირებთ და ვინღა მონათლავს შვილს? შესჩივის ხუცესს ფეხმძიმე თებრონე, რომელიც მშობიარობას ელის.

ეგ ჩემი საქმე არ არის, — მე ეხლა აღარ ვარ თქვენი მოძღვარი...

— მამაო, არ შეიძლება რომ..:

— რა რომ შვილო?

— რომ ბავშ... დაბადებამდე მოინათლოს?

მღვდელი დაიბნა და აღარ იცოდა, რა ეპასუხა ამ მოულოდნელ უცნაურ შეკითხვაზე.

— გასამრჯელოს ერთი-ორად მოგართმევ მამაო.

ხუცესი გასამრჯელოს ხსენებაზე გონს მოვიდა, წამს მოისაზრა რაღაცა.

— შეიძლება, როგორ არ შეიძლება, ეს საიდუმლოდ უნდა დარჩეს მათთვის.. ხომ იცი ახლანდელი დრო.

სხვა სატირებში („მოინანა", „სასწაულმოქმედება", „ერთი ბელადის დღიური" და სხვ.) სამარცხვინო ბოძზეა გაკრული აშკარა და ფარული მტრები, ჩვენი მშენებლობის დეზორგანიზატორები.

ამხ. ს. თოდრიას პირველმა სატირულმა კრებულმა "**ცრემლებით სიცილ**"-მა თავის დროზე დიდი როლი შეასრულა. ყუშბარებივით სკდებოდა ამხ. ს. თოდრიას იუმორისტული ფელეტონები მენშევიზმის კონტრრევოლიუციური იდეოლოგიით მოშხამულ წერილბურჟუაზიულ ინტელიგენციის აშმორებულ ქაობში. ამ ინტელიგენციის უდაო ეპიგონები იწუნებდენ ამხ. ს. თოდრიას „სალდათურ ტონს" და „ბარბაროსულ" გამოთქმებს.

მაგრამ ამხ. თოდრიას სატირა მოსწონს და იზიდავს სოციალიზმის მშენებელ კლასს. შემოქმედების საკმაო გრძელ მანძილზე ამხ. სილ. თოდრიას პოლიტიკურად ძალელ. ,ალიტიზანივით გამობრძმედილ და უშიშარ ფელეტონებს, არ შეპარვია არც ერთი რბილი და ყალბი მოტივი. სანიუშოდ ვასახელებთ ფელეტონს „ნედლ მასალას".

ბრძოლაში განადგურებული, უცხოეთის პროვინციალურ ქალაქებში გადაკარგული ქართველი ხალხის „ეროკნული გმირები" ყურს ადგენენ მიწას: „ხომ არ ისმის რაიმე ხმები? ხომ არ ისმის რაიმე გუგუნი ბოლშევიკების ქვეყნიდან"? საკმაოა „ფეხმომტკრეულ ხოჭოს გამოჩენა", რომ ევროპის დიპლომატები ეერსიებს თხზავენ ბოლშევიკური სისტემის აუცილებელი დაღუპვის შესახებ.

ან ასეთი „აქტი „11 თებერვალს მოწაფეებმა ტ. ტაკო ყირმალაძემ და კოწია მეტიჩარაძემ სკოლაში ასტეხეს დებოში". „მაგარაზმული, პრესა კი აღფრთოვანებული ტონით აუწყებს დაჩაგრულ მამულიშვილთ:

„თერმეტ თებერვალს ბოლშევიკები გაიქცნენ საქართველოდან ისეთი სისწრაფით, რომ თანაწაღება ვერაფრის ვერ მოასწრეს, მათი დარჩენილი სიმდიდრე ბევრად აღემატება ჩვენს მიერ წამოღებულს.

ბრძოლაში გადამწყვეტი როლი ითამაშა მოსწავლე ახალგაზრდობამ განურჩევლად სეფსიისა და ხნოვანებისა, მთელი საქართველო აღფრთოვანებით დღესასწაულობს განთავისუფლებას. საქართველოს მთავრობა და დამფუძნებელი კრების წევრები საჩქაროდ ემზადებიან პარიზიდან ტფილისში წასასვლელად"!

ამხ. ს. თოდრიას „ცრემლებით სიცილი", „ელამი სარეკ", „უბად ასაღები, წყალწასაღები ამბები" და სხვ. უმთავრესად მიმართულია პროლეტარიატის დიქტატურის მტრების წინააღმდეგ. ეს ბუნებრივია, რადგანაც სატირა, ნიშნავს ფაქტების არა მარტო სასაცილო ფორმაში მოცემას, არამედ ამ მოვლენებისადმი განსაზღვრულ დამოკიდებულების გამომუშავებასაც.

წლების განმავლობაში უფრო მტკიცდება და იზრდება ამხ. ს. თოდრიას შემოქმედება, როგორც სატირიკოსის. „ელამი სარეკ", „უბადასაღები, წყალწასაღები ამბები", „ცისა და ბრის რამე-რუმე", „მოკითხვის „ბარათები", „დაბადება ანუ ბიბლია" და „ქართლის ცხოვრება" — ბოლშევიკური სატირის მნიშვნელოვანი დოკუმენტებია.

გ. ლომაია

გიორგი შატბერაშვილი

შევხედე, ისევ ატირდა ვაზი...

შემოიღამებს ცა: ლაჟვარდი და უხშირბი ნდო...
გატყდება მთვარე — დაივახშმებს და ისევ ჩავა,
და როგორც ჩრდილი ულურჯებს მინდორს
გადუვლის ღამე... ვერ გაიგებ მის ავანჩავანს...
მხოლოდ ეს ჩვენი ხეტიალი თუ შეაშფოთებს
ნაწვიმარ ყანებს და ჭალებში ატეხილ შამბნარს,
მე მაინც ვმღერი:
— „მითხარ, რისთვის უნდა გამშორდე, გახედე შარას,
შუბლს წუხილითა რისთვის ინაგრავ?!.
ხშირმან წარბებით დაიჩრდილავ თვალთამათარას,
ამართავ ხელებს და მოდიხარ ჩემთან, მდუმართან,
ნეტავ ეს მხარე შენთან ერთად შემომატარა,
ქვეყნად, ძვირფასო —
ჩემზე მეტად ვინ გეტყვის მართალს?!
და, კაეშანი, კაეშანი როგორ წაშლილა, დავემხოთ ბალახს...
ამ შტოებმა გულში იხარონ,
ნუ მოგაქვს სევდა!..
— ეს ხეები ასტეხენ შრიალს,
რომ შესახვედრათ ჩრდილებივით გადმოიხარონ!
რა უბრალო ხარ, როს თვალებში ჩნდება ანაზდათ,
ვით ცისარტყელა —
გაოცების ცისფერი ჭავლი...
შენ მაინც მღერი:
— „ეს მგზავრობა ამ ქვეყანაზე
არცერთ ხეტიალს, არც მგზავრობას ძვირფასო არ ჰგავს!
ასე შეჭფერის გაზაფხულის ღამეებს ჩავლილს,
მოგზაურებმა ჩვენგან უნდა აიღონ ქარგა"!..

⁂

შლიან შტოები შაირივით ატეხილ მგზავრულს,
ამ ხმაში გვესმის ჭირხლიანი შრიალი ჩადრის,
შევდივართ ტევრში და ძახილი:
— ჰეი, გზანო, გზანო!..
ფეხდაფეხ მოგვსდევს ვით დაჭრილი იანიჩარი...
ვით მოჩვენება —
ბნელ ღამეში დგას ოქროს შინდი...
თეთრ აჩრდილივით ულრანებში ირხევა ნუში,
და, როგორც ძეწნა, შენც ირხევი...
— ხომ არ შეშინდი,
ხომ არ შეიჭრა მწუხარება ამ სიხარულში?-
შეხედე: ისევ ძველებურად ატირდა ვაზი,
გლეხი კი მღერის აცრემლებულ ვაზის წინაშე,
და შენც ცახცახებ,
როგორც სურო და უსურვაზი,
როგორც ჩინარი, შერხეული რიყრაყიხ ნამში!..
ვიაროთ ასე,
ამ ატეხილ ჭალებს გავშორდეთ,
ვიმღეროთ ერთად, სიმღერები გულში ჩაბრუნდენ,
ხედავ: მუხები დაგცქერიან და გუშაგობენ
ბიაურულ დღეებს, აშლილ შტოებს და ხაჭაბუკებს!..
გადვივლითა ჭალებს
შევჩერდებით უდაბურ ტყეებთან,
აქ, ჩრდილებ_მალლა დამხობილი ზეცა ლურჯია...
ჰოი, დღეებ!
ვით ჩუქურთმა და ცისარტყელა,
გადმოგვხედავენ და ხდებიან ისევ უჩინარ!..
და, ისევ ისმის მინდვრებიდან:
— ჰერიო, შავლეგ
ეგ შავი ჩოხა გაგიხდია და დახვალ ყელად,
სულ დაკარგულან —
გაიფანტენ და წაიშალენ,
შენი გუთნური, შენი შავლეგ და ჰოროველა!..
ეს, ამ ხეტიალს, ამ მგზავრობას ნამში, წვიმაში,
შენთან მარადის, შენთან ერთად ხეტიალს ქარში,
წამოვა წვიმა,
მოგონებას წარიღებს წაშლის,
გადივლის ღვარი—ნაფეხურებს გზებიდანწაშლის-...
ნუღარ მაგონებ იმ შეხვედრებს და იმ თარიღებს,
ოდეს ჭაბუკი მწუხარებას გადამარჩინე,
ის მოგონება წარიტაცე, დასწვი, წარიღე,
კაეშნის ჩადრით ლამაზ თვალებს ნუღარ აჩრდილებ!

⁂

შორს ულრანიდან გადმოუვლის ზეცას ცისკარი,
შეპარბაცდება —
ჩამოხედავს მინდორს არხეინ,
და ისე მშვიდათ, როგორც ოხრავს ხევებში მტკვარი,
გარიჟრაჟამდე ირხევიან შრიალით ხენი...
ჩავხედავ თვალებს:
— ხან ბინდია, ხან მოლურჯოა...
და აღარ ვმღერი:
„თვალებს შავფერს, თვალებს ცისფერს"!
ვაშფოთებთ შამბნარს...
ვხეტიალობთ ასე უჩუმარ,
გაჩნდება ჭარხალი... ვხეტიალობთ ასე ცისმარე.::
იმღერე სხვა რამ!
—ქარი არხევს ცვრიან თავთუხებს...
იმღერე სხვა რამ!.:
— გლეხი მღერის ვაზის წინაშე...
ატირდა ვაზი...
ჩვენ კი ვმღერით:
— რაც იყო წუხელ
არ დაბრუნდა, ვერ დაჩრდილავს მზიან რიჟრაჟებს!..
თენდება, მაგრამ აღარ ისმის შარებზე: შავლეგ
აღარც ჰოროველ,
აღარც მტკვარი აშფოთებს ჩინარს,
მხოლოდ შარიდან ხშირბინდები წამოიშალეს,
ჩრდილავან მინდვრებს და ხდებიან ისევუჩინარ...

მაისი 1933 წ.

გალაქტიონ ტაბიძის იუბილე

საიუბილეო კომიტეტი

საქართველოს საბჭოთა მწერლების კავშირის შუამდგომლობით, საქ. განათლების სახ. კომისარიატის კოლეგიამ გადასწყვიტა პოეტ **გალაქტიონ ტაბიძეს** გადაუხადოს სამწერლო მოღვაწეობის 25 წლის აღსანიშნავი იუბილე.

იუბილეს ჩასატარებლად გამოყოფილია მთავრობის საიუბილეო კომიტეტი შემდეგი შემადგენლობით:

საპატიო თავმჯდომარე ამხ.ფ. **მახარაძე,** თავმჯდომარე — ამხ. **ერ. ბედია,** მოადგილე — ამხ. **ჭ. იმედაძე.** წევრები: **ალ. ახმეტელი,** დიმ. **არაყიშვილი,** ლევ. **ასათიანი,** ალმასიანი, **კ. ანთიძე, ჭასკერ, ლევ. ალნიაშვილი, ბ. ბიბინეიშვილი, ფ. გიორგობიანი,**გრიგენშჩიკოვი, **ლადო გუდაშვილი,** შ. **დუდუჩავა,** დ. **დემეტრაძე, ბ. დარბინინი.** ა. **თითბერიძე, ნ. კიკნაძე,** ი. **ლასაშვილი, პ. მირზატაძე, ნ. ლორთქიფანიძე,** შ. **რადიანი, კ. ორაგველიძე, პ. მ. საყვარელიძე,** თ. **ხიხარულიძე, პ. სამხონიძე,** ბეს. **ყიფტი, მალაქია ტოროშელიძე, უშ. ჩხეიძე, კ. ჩარკვიანი, გ. ყურაშვილი, გ. ქუჩაშვილი, მიხ. ჯავახიშვილი, სიმ. ხუნდაძე, კ. ქაცარავა,** კომიტეტის მდივანი — **ლევ. ასათიანი.**

საიუბილეო საღამო

5 ივლისს, სახ. ოპერის თეატრში გაიმართება საზეიმო საიუბილეო საღამო: მეორე განყოფილება: მსახიობები წაიკითხავენ გ. ტაბიძის ლექსებს, შესრულებული იქნება მის ლექსებზე დაწერილი სიმღერები და მუსიკა, პოეტები და მწერლები გამოვლენ იუბილიარისადმი მიძღვნილ ნაწარმოებებით.

გ. ტაბიძის შემოქმედების საღამო

ხვალ, 29 ივნისს, მწ. სასახლეში გაიმართება გ. ტაბიძის შემოქმედების საღამო. მოხსენებას წაიკითხავს ამხ. **შ. რადიანი.**

სახალხო პოეტის სახელი

საიუბილეო კომიტეტმა დაადგინა აღიარას შუამდგომლობა მთავრობის წინაშე, რათა გალაქტიონ ტაბიძეს მიენიჭოს სახალხო პოეტის სახელი, დაენიშნოს პერსონალური პენსია და მთელი სეზონი გაიგზავნოს აგარაკზე.

გ. ტაბიძის აკადემიური გამოცემა

კომიტეტის დადგენილებით სახ. გამომცემლობას დაეკალა შეუდგეს იუბილიარის ნაწარმოებთა სრულ აკადემიურ გამოცემას რამდენიმე ტომად. პირველი ტომი გამოიცეს წელს.

მასიური გროშურა

„სალიტერატურო გაზეთს" დაეკალა შეადგინოს მასიური ბროშურა გ. ტაბიძეზე (პორტრეტი, ბიოგრაფიით კრიტიკული წერილები). ბროშურას გამოიცემს „ფედერაცია". ჟურ. „მნათობი"-ს უახლოეს ნომერში გ. ტაბიძის შემოქმედებას მიეძღვნება სპეციალური განყოფილება.

მუშათა კლუბებში

პროფკავშირთა საბჭოს ეთხოვა საქ. საბჭოთა მწერლების კავშირთან ერთად მუშათა კლუბებში ჩაატაროს გ. ტაბიძის შემოქმედების საღამოები ივლისის და აგვისტოს განმავლობაში.

იუბილეში მონაწილეობა

იუბილეში მონაწილეობას მიიღებენ პროფესიონალური, საზოგადოებრივი, კულტურული და საბჭოთა კავშირის ლიტერატურული ორგანიზაციების წარმომადგენლები.

ივანე მაჩაბელი

შექსპირის ცნობილ მთარგმნელს, პუბლიცისტს, რედაქტორს და მოღვაწეობის ივ. მაჩაბელის დაკარგვიდან ივნისის 26 შესრულდა 35 წელი.

ამერიკელი მწერალი ბრ. სტენი ტფილისში

25 ივნისს მოსკოვიდან თბილისში ჩამოვიდა სან-ფრანცისკოელი მწერალი **ბრანს სტენი,** რომელიც 26 ივნისს ესტუმრა მწერალთა სასახლეს, ადაც მას ხანგრძლივი საუბარი ჰქონდა საბჭოთა მწერლების კავშფთან. ბრანს სტენი გაეცნო საქ. საბჭოთა მწერლების მუშაობის პირობებს და თავის მხრივ გააცნო ის აუტანელი პირობები, რომელიც შექმნა ეკონომიურმა კრიზისმა ამერიკელი მწერლების დიდი უმრავლესობისათვის.

სომეხთა ხელოვნების სახლში

სომეხთა ხელოვნების სახლში 18 ივნისს გაიმართა საღამო, **რომელიც** მიეძღვნა ი. გრიშაშვილის **შემოქმედების** გარჩევას. ს. აეჩიანმა წაიკითხა მოხსენება „ი. გრიშაშვილის პოეზიაზე" ხალხი ბევრი დაესწრო, იყვნენ ქართველი მწერლებიც. საღამოზე მოწყეული იყო ი. გრიშაშვილიც, რომელმაც დასასრულ წაიკითხა რამდენიმე ლექსი.

განზრახულია, შემდეგი საღამო მიეძღვნას გ. ტაბიძის შემოქმედების გარჩევას.

„წმინდა" პოეზიის შესახებ

დ. დემეტრაძე

საქ. კ. პ. (ბ) ცეკას 23 აპრილის დადგენილება საბჭოთა ლიტერატურის განვითარების უდიდეს ფაქტორად გადაიქცა. ამ ისტორიულმა დადგენილებამ უზრუნველყო საბჭოთა ლიტერატურის ზრდის ფართო მასშტაბი, გადააქცია იგი სოციალისტური მშენებლობის კიდევ უფრო განუყოფელ, ორგანიულ ნაწილად, გამოიწვია ენტუზიაზმის ახალი ტალღა იმ მწერლებში, რომლებმაც თავისი ცხოვრება და შემოქმედება მშრომელთა მილიონების ცხოვრებას და შემოქმედებას დაუკავშირეს.

საბჭოთა მწერლებმა ცეკას დადგენილებას შემოქმედებითი მუშაობის გაძლიერებით უპასუხეს. ის მხატვრული პროდუქცია, რომელიც ამ უკანასკნელ ხანებში გამოქვეყნდა და ქვეყნდება, ჩვენს ლიტერატურაში საკმაოდ დიდი ძვრების მიჩვენებელია. საბჭოთა ლიტერატურა სწრაფად მიიმართება აღმავალი ხაზით, გაბედულად მიიკვლევს გზებს სოციალიზმის მონუმენტალური ხელოვნების შექმნისაკენ. განსაკუთრებით აღსანიშნავია პროლეტარული ლიტერატურის იდეურ-მხატვრული ზრდა. მწერლების დიდი უმრავლესობა მტკიცედ დადგა საბჭოთა ხელისუფლების პოზიციებზე. მათი შემოქმედებითი პროდუქციისათვის უკვე დამახასიათებელი ხდება რევოლიუციური სინამდვილის ღრმა ჩაწვდენა, მისი უფრო სწორად ასახვა, სოციალისტური მშენებლობის გრანდიოზული პროცესების ახალი კუთხით გაშუქება, ახალ აქტუალურ თემატიკაზე გადასვლა. მთელი ლიტერატურული ფროხტის ეს გარდაქმნის პროცესი შიმდინარეობს კლასური ბრძოლის პირობებში, რომელიც თავის გამოხატულებას ლიტერატურაშიც პოულობს.

ცეკას დადგენილებამ გაუზომლად გაზაოდა თვალსაჩინული საბჭოთა მწერალის პასუხისმგებლობა, რომელიც იმ დიდი ამოცანებისათვის ბრძოლაში, რომელსაც ჩვენი პარტია ლიტერატურის წინაშე აყენებს. მწერლების ძირითადი მასის ორგანიული დაახლოება რევოლუციის იდეებთან აფართოებს მათ თემატიურ არეს, ახალ საფეხურზე აყავს მთელი საბჭოთა ლიტერატურის ხარისხი. ეს პროცესები ხდება მწერლების იდეური პოზიციების გადასინჯვის, სინამდვილისადმი ახალი დამოკიდებულების დამკვიდრების, მათი მუშათა კლასის თვალსაზრისზე დადგომის შედეგად. ცხადია, ყველა მწერალი ამ გზას ერთნაირად ვერ გაიელს. ზოგიერთისათვის ეს გარდაქმნის პროცესი მეტად მტკივნეულ ხაზებში ვითარდება; მას თანსდევს მთელი რიგი შეცდომები, ჩავარდნები, გადახვევები; ძნელი ხდება ახალი თვალსაზრისის გამომუშავება, წარსულის ტვირთისაგან განთავისუფლება.

ჩვენ ლიტერატურულ სინამდვილეში მკაფიოდ მოიხაზა ერთი მეტად მავნე ტენდენცია: ზოგიერთ მწეოალმა საკმაოდ გარკვეული სკადა დაბოუებოდა **„წმინდა"**, „უიდეო", თვითმიზნურ ლირიკას. მთელ რიგ შემთხვევებში საქმე გვაქვს ნაციონალისტურ განწყობილებათა ოეციდიგებთან.

ჩვენ ვლაპარაკობთ ყოფილ „ცისფერ ყანწელთა" ჯგუფის ერთი ნაწილის, სახელდობრ: **პ. იაშვილის, ტ. ტაბიძის, ნ. მიწიშვილის, ვ. გაფრინდაშვილის, და გ. ლეონიძის** ოკანასკნელ მხატვრულ პროდუქციაზე, რომელიც ცეკას 23 აპრილის დადგენილების შემდეგ გამოქვეყნდა. ამ მწეოლების უკანასკნელი პერიოდის მხატვრული ფაქტების დიდი უმრავლესობა აშკარად მეტყველებს იმის შესახებ, თუ ოაოდენად ძლიერია ჯერ კიდევ მთელ ოიგ მწერლებში თანამედროვეობისაგან „გაბიზვნის", ვიწრო პროვინულ ფარგალში მომწყვდევის მისწრაფება. ეს იმის მაჩვენებელია, რომ ამ მწერლებს ჯერ კიდევ უჭირთ თავისი ძველი შემოქმედებითი გზების გადაფასება, თავისი ისოფლმხედველობის საფუძვლების გადასინჯვა, დადგომა სოციალიზმის მშენებელი კლასის თვალსაზრისზე.

პ. იაშვილმა გამოაქვეყნა მთელი ციკლი ლექსებისა „წიგნიდან: „ლიოიკული ზაფხული საქართველოში" (იხ. „მნათობი" № 7, 1—2), ამ ლექსებისათვის დამახასიათებელია მეტად დაბალი იდეური დონე. პოეტის აზრი არ სცილდება ვიწრო პიროვნულ ჩარჩოებს. დაცლილი შინაარსი, პოეზიის „წმინდა" ფორმები შელამაზებულია ხელოვნური ტეხნიკური სამოსელით. მაგრამ ბუნებრივი სილამაზის ადგილს კოსმეტიკა იჭერს.

„გადავალთ ლექსებზე—
ჩემს შრომის მაგიდას,
დღეს დარჩა ნამტვრევად
დაყრილი ბწკარები.
შენ მაგარ ოსტატის
სახელი გაგიტანს
მე ჩემი ფიქრების
გაშლილი კაეები". (ლექსიდან—ვეჭტორ გოგლიძეს).

პოეტის გაშლილი ფიქრების კარებს ჩვენ ვერ ვხედავთ. ამიტომ გასაგებია პოეტის თქმა იმის შესახებ, რომ **„მის შრომის მაგიდას დღეს დარჩა ნამტვრევად დაყრილი ბწკარები".**

პოეტის სიტყვა თანამედროვეობის აქტუალურ პრობლემებს დაშორებულია. კითხულობთ მის ლექსებს და თქვენ გადიხართ რეალურ სინამდვილიდან მოწყვეტილ, ყალბ დეკორატიულ სფეროში. პოეტი, **ტის** მთელი გაქანება ვიწრო „ინტიმურ" განცდებს არ სცილდება.

ერთ-ერთი მთავარი, ძირითადი ამოცანა, რომელიც ცეკას ისტორიულმა დადგენილებამ საბჭოთა ლიტერატურის და კერძოთ პოეზიის წინაშე დააყენა, ეს არის სოციალისტური მშენებლობის ამოცანებისაგან ლიტერატურის ჩამორჩენის ლიკვიდაცია. საბჭოთა პოეზიის სწრაფი განვითარება მთელი თავისი ენერგიულობით უნდა ეფუძნოს ოუნდეელყოფილი იქნება მხოლოდ მაშინ, თუ იგი გამსჭვალება ჩვენი რევოლიუციური ეპოქის მაღალი იდეებით, უკლასო სოციალისტური საზოგადოების მშენებლობის პათოსით.

როგორი ემოციური ზეგავლენა უნდა მოახდინოს ჩვენს მკითხველზე ლექსმა—**„ბალის ამბავი":**

„დავთენთენეი, მომინდება ამინდის
სინჯვა
ბევრი ნდომია მუშაობა ლექსების
ბერტყვა,
დავხედავ ბალში, წვიმა სცვივა კრიალა
ბრინჯად
წვიმა, რომელიც უფრო აგავს მოვარდნილ
სეტყვას.
შემდეგ ამ წვიმას საღამომდე სიჩუქე
მოსდევს" და სხვ.
(იხ. მნათობი № 7).

„დათენთვის" ფილოსოფია ძველი, უკვე საკმაოდ გაცვეთილი მოტივების გადამღერებაა; ძველი პოეტური არსენალიდან აოქაიული ინარაის ამოღების გაუმართლებელი ცდა.

როგორც სწორად შენიშნავენ „მთელი სიშიშვლით გამოჩენის უფლება მხოლოდ იმისი შეიძლება, რაც თავის თავად საუკეთესოა და რასაც ამის გამო შეუძლია სხვა ადამიანებში აამოქმედოს გრძნობა და აზრი. ამიტომ ცხადია, რომ ლირიკა ყველაზედ მაღალი და ყველაზედ უფრო ძნელი ხელოვნებაა".

ის, რაც პ. იაშვილმა თავის ლექსებში გააშიშვლა, სოციალურ მოტივებს მეტად დიდი მაძღოლითაა დაშორებული, მისი „გაოცება" მართლაც არ ღირდა, პოეტის საყვედურიც არ არის უსაფუძვლო:

„როგორც ფართო ჭადართან
ჩერეოების ჯერი,
ისე ჩუმად ჩატარდა
ჩემი ლექსი ბევრი".
(როგორც ადრის ტკაცუნი. „მნათობი" № 7).

ჩვენ ყოველმხრივ უნდა დავეხმაროთ პ. იაშვილს, რომელსაც საკმაოდ ძლიერი პოეტური უნარი შესწევს გააღვიოს „წმინდა" ლირიკის დახშული რკალი და გამოვიდეს თავისი იდეურ-მხატვრული გზების რადიკალური გადაფასებით საბჭოთა პოეზიის დიდ შარაგზაზე.

დეკადენტური **განწყობილებები, „წმინდა"** ლირიკის არეში თავის **შეფარების** გარკვეული ტენდენცია **გამოამეღავნეს** აგრეთვე **ტ. ტაბიძემ და გ. ლეონიძემ.**

ტ. ტაბიძემ საკმაოდ ენერგიული ნაბიჯები გადადგა თანამედროვე აქტუალურ მასალაზე მუშაობისათვის. ამ ცდებს უშედეგოთ არ ჩაუვლია. ჩვენ მივიღეთ მთელი რიგი მხატვრული ნარკვევებისა რიონჰესის, კოლხიდის მშენებლობათა შესახებ და სხვ. მაგრამ პოეტი როგორც **სჩანს** საჭიროთ სთვლის პარალელურად ზოგიერთი რამ „იქითაც სთქვას". **მისი—„საჯი ლექსი" (იხ. მნათობი № 8—9) და უკანასკნელი** ლექსიც—„ანანურთან" („სალიტ. გაზ. № 12) ამ დებულების საუკეთესო ილუსტრაციაა.

ამ ლექსებში მოცემული მოტივები ძველი ხაზის რესტავრაციის ცდაა. ბუნებრივია, რომ ამ გარემოებამ დაამეკვეითა არა მარტო ლექსის იდეური მხარე, მისი შინაარსი, არამედ მისი **მხატვრული** შესრულებაც. სიტყვის სისადავის **ტ. ტაბიძის** ამ ლექსებში ჩვენ ვერ ვხედავთ.

„უყელეს ყელი გამოაღადრეს და აუბნიეს ლექსის გზა-კვალი, მაგრამ გათელავს ამ კლდესა და ღრეს" და სხვ.
(იხ. მნათობი № 8—9).

ყალბია პოეტის პათოსი, მის განცდათა „ინტიმური" ენა. დროა უკვე განვთავისუფლდეთ პოეზიისადმი ძველ ობივატელურ დამოკიდებულებისაგან. **დროა საბჭოთა** მწერლის პოეტური ხმა ორგანიულად დაუკავშირდეს სოციალისტური **მშენებლობის** მთელ გაქანებას.

ძველი ხაზისაკენ **დაბრუნების ტენდენ**ცია მკაფიოდ **გ. ლეონიძემაც გამოამეღავ**ნა თავის უკანასკნელ ლექსებში. მიუხედავად იმისა, რომ მთელ **რიგ** მის ლექსებს უსათუოდ ოსტატობის **დაღი აზის** („ოლე", „ძველი ტფილისია ღილა"), ისინი აგებულნი არიან მეტად **მოძველებულ** მასალაზე. პოეტის ფორმალური ძიება **უნაყოფოა, რადგან** იგი მეტად **პატარა** იდეების **სფეროში ტრიალებს. პოეტი** აგრძელებს ჩვენთვის მიუღებელ რომანტიულ ხაზს. პოეტი ერთგვარ შეტევაზეც კი გადმოდის:

„ეხედავ **დასტებად** ნაცრიან მწერლებს
მათი საგზალი ცრემლის ქაფია
ჰყავთ ცოცხლებშიაც თანამდებარე
დღის ლირიკული ქარიყლაპია" (იხ. მნათობი № 7 **პოეტის შენიშვნები).**

რომელ „ნაცრიან მწერლებს" ხედავს **პოეტი** და ისიც **„დასტებად", კონკრეტულად** არ ასახელებს. **მაგრამ** შეტევის **მიმართულება** საკმაოდ ნათლად **არის** გამორკვეული. ასეთ **განწყობილებას** უნდა **შეებრძოლოთ** მთელი **ბოლშევიკური** პროდაპირობით.

სოციალისტური პოეზიის **ხაზი, მისი ხარისხისათვის** ბრძოლა **პრინციპიალურად** უარყოფს ფორმალურ **მიმენტებით** ტაატაცების **გზას. პოეზიის** **სოციალისტური** **შინაარსის** **განვითარების** **გარეშე** **შეუძლებელია** **ნამდვილი** **ნოვატორობა.** **ლირიულმა** **პოეზიამ** **უნდა** **აამეტყველოს** **საზოგადოებრივი** **მოტივები.** **გ. ლეონიძის** **ლექსებს** **აკლია** **იდეურობა.** **თანამედროვე** **ჩვენი** **ცხოვრების** **პროცესები** **მის** **ლექსებში** **თითქმის** **არავითარ** **გამოხატულებას** **არ** **პოულობენ.** **იგი** **არ** **სცილდება** **ძველ** **რომანტიულ** **განწყობილებს** **(„ძველი** **ტფილისის** **ღილა"),** **შეზღუდულ** **კიწრო** **თემატიურ** **რკალს.**

განსაკუთრებით **აღსანიშნავია** **დეკადენტურ** **განწყობილებათა** **რეციდივები** **ვ. გაფრინდაშვილის** **ლექსებში** **(იხ.** **მნათობი** **№** **1—2** **1933** **წ.)** **ვ.** **გაფრინდაშვილი** **გულწრფელად** **ცდილობდა** **დაეგმო** **ძველი** **გზა,** **დაახლოებოდა** **ჩვენ** **რევოლიუციურ** **სინამდვილეს.** **ამის** **დამამტკიცებელი** **პოეტური** **ფაქტები** **მან** **ჩვენ** **მოგვცა.** **შეთ** **უფრო** **დაუშვებელია** **ძველი** **უკვე** **გადალეწილი** **მოტივების** **განმეორება,** **მათი** **გაძოცოცხლება.**

თავისი **კრება** **თითქოს** **სპირიტებს**
აქ **გაემართოს,** **ორკესტრის** **ბსკერზე**
და **პაგან

სამხრეთ-ოსეთის დეკადა

ერთ-ერთი ორგანიზაცია, რომელიც პირველად გამოეხმაურა საქ. კ.პ. (ბ)-ის ტფილისის კომიტეტის თაოსნობას—ყველა საზოგადოებრივ კულტურულ ორგანიზაციების მონაწილეობით მოწყობილიყო სამხრეთ-ოსეთის და და ტფილისის პროლეტარიატის დაახლოების ათდღიური,—იყო საქართველოს საბჭოთა მწერლების კავშირი, რომელმაც ჯერ კიდევ გასულ წელს სამხრეთ-ოსეთში მწერალთა დელეგაციის მივლინებით გადასდგა პირველი ნაბიჯი სამხრეთ-ოსეთის მშრომელ მასებთან დასაახლოებლად, ხოლო წელს ორი კვირით ადრე დეკადის დაწყებამდე გაგზავნა საბჭოთა მწერლების ბრიგადა.

17 ივნისს მწერალთა სასახლეში გაიმართა ოსეთის საბჭოთა მწერლებისა და ქართველ მწერლების შეხვედრიო საღამო.

საღამო გახსნა მწერალთა კავშირის თავმჯდომარემ ამხ. **მალაქია ტოროშელიძემ**, რომელიც შეეხო რა დეკადის პოლიტიკურ-კულტურულ მნიშვნელობას, განმარტა საქ. საბჭოთა მწერლების როლი სამხრეთ-ოსეთის მშრომელ მასების ინტერნაციონალურ აღზრდაში და მათთან ძმური კავშირის განმტკიცებაში.

ვრცელი მოხსენება, თუ რა ნაყოფი გამოიღო კომუნისტური პარტიის ლენინურ ნაციონალურ პოლიტიკის გატარებამ სამხრეთ-ოსეთში, გააკეთა საქ. განათლების სახ. კომისარმა ამხ. **ერ. ბედიამ**, რომელმაც მრავალი სტატისტიკური მასალით დაასაბუთა სამხრეთ-ოსეთის წინსვლა სოციალისტურ მშენებლობის ყველა უბნებზე.

სამხრეთ-ოსეთის საბჭოთა მწერლების კავშირის თავმჯდომარის მოადგილე ამხ. **ჩერ. ბეგიჩოვმა** თავისი ვრცელი მოხსენებით დამსწრეთ მკაფიო წარმოდგენა მისცა, თუ როგორ განვითარდა სამხრეთ-ოსეთის მწერლობა ორთოდოქსალი კულტურულ საოჯახოდებრივ მუშაკის სამწერლო მოღვაწეობიდან დიდ მასიურ-ლიტერატურულ მოვლენამდე, რომელშიაც დღეს, რევოლუციის წინადროინდელ სამწერლო კადრებთან ერთად ნაყოფიერ მონაწილეობას ღებულობენ მუშათა და კოლმეურნეთა წრიდან გამოსული ახალგაზრდები.

მწერალთა ბრიგადის მიერ სამხრეთ-პოეტების ნაწარმოებნი. შემდეგ თავისი უკეთა ამხ. ტ. ტაბიძემ, რომელმაც მწერალთა საზოგადოებრივობის ყურადღება გაამახვილა სამხრეთ-ოსეთის სამეურნეო კულტურულ მშენებლობის აქტუალურ საკითხებზე—და მწერლობის თანამშრომლობაზე საქართველოს პარტიულ საბჭოთა ორგანიზაციებთან ამ ამოცანების გადაჭრის საქმეში.

ინტერესით იქნა მოსმენილი **დავით კასრაძის** მიერ თარგმნილი თანამედროვე ოსი პოეტების ნაწარმოებნი. შემდეგ თავისი ლექციები წაიკითხეს ოსმა პოეტებმა — **სოსლანბეკმა** და **ჩერმენმა**.

სამხრეთ-ოსეთის თემატიკაზე ნაწარმოების კითხვით გამოვიდნენ ბელეტრისტები **ბ. ჩხიკვაძე, ბ. ჩხეიძე** და პოეტი **გოორგი ლეონიძე**.

საქართველოს კ.პ. (ბ) სამხრეთ-ოსეთის საოლქო კომიტეტის მდივანი ამხ. **ისაკი ყვანია** შეჩერდა სამხრეთ-ოსეთის ისტორიულ წარსულზე, ოსეთის ეკონომიურ კულტურულ ჩამორჩენის მიზეზებზე, ვრცლად გაიშუქა უკანასკნელ ხლებში წარმოებული საალმშენებლო მუშაობა, მეორე ხუთწლედში დასახული ამოცანები და მოეწოდა მწერლებს მეტი აქტიური მონაწილეობა მიიღონ იმ ამოცანების (კერძოთ სტალინირ გორის რკინის გზის შტოს გაყვანის) პრაქტიკულ განხორციელებაში, რომელზედაც დამოკიდებულია სამხრეთ-ოსეთის ინდუსტრიალიზაციის დაჩქარება და სასოფლო მეურნეობის გარდაქმნა სოციალისტურ საფუძვლებზე.

მოკლე მისასალმებელი სიტყვით გამოვიდა სამხრეთ-ოსეთის განათლების სახალხო კომისარი ამხ. **სანაკოევი**, რომელიც შეეხო საქართველოსა და სამხრეთ-ოსეთის კულტურულ ძალების თანამშრომლობის პრაქტიკულ საკითხებს.

საღამო დამთავრდა ამხ. **მ. ტოროშელიძის** დასკვნითი სიტყვით.

შეაჯამა რა მწერალთა კავშირის მიერ დეკადის განმავლობაში გაწეული მუშაობა, ამხ. **მ. ტოროშელიძემ** განაცხადა, რომ მწერალთა კავშირის პრეზიდიუმი დაამუშავებს დეკადის განმავლობაში და ამ საღამოზე აღძოულ საკითხებს და დასახავს კონკრეტულ ღონისძიებებს საქართველოს და ოსეთის მწერლების და ყველა კულტურულ ძალების თანამშრომლობის გაღრმავებისათვის.

ოსური თეატრი

საბჭოთა ხელისუფლების დამყარებამდე ოსეთში პროფესიონალი ხელოვანი თეატრის სრულიად არ იყო და მხოლოდ ეგრედწოდებული ხალხური ხელოვნება მიიკვლევდა გზებს და ამითაც გარდა რამდენიმე სწავლულისა სერიოზულად არავინ დაინტერესებულა. რევოლუციამდე საფუძელი ჩაეყარა ოსურ თეატრალურ ხელოვნებას, იგი წარმოიშვა იმ სცენის მოყვარეთა წრეებიდან, რომელნიც აქა-იქ ქალაქებში მთავრობისა და საზოგადოებრივობის დაუხმარებლად იქმნებოდა.

ვინ იყო პირველი დრამატურგი, ჯერჯერობით გამოუკვლეველია. ზოგნი პირველ ოსურ პიესის ავტორათ ასახელებენ ვინმე **ბაბა სიუკაევს**.

1904 წ. ელბიძიკო ბრიტაევმა დასწერა ორი პიესა: „სიკვდილი მიჯობს შერცხვენას“, და „რუსეთში ყოფილნი“, რომელნიც ავტორისავე მონაწილეობით წარმოდგენილი იქნა ჟურნალის ხეობაში სოფელ ხიდიკურში.

იმავე წელს ორდონის სასულიერო სემინარიის მოსწავლეთა შორის ჩამოყალიბდა დრამატიული წრე, რომელიც დგამდა ამავე პიესებს.

ზაფხულობით ამ დრამატიულმა წრემ თავისი მუშაობა გადაიტანა აუელებში და ობაში, ზადონში და ძაუში გამართა წარმოდგენები. წარმოდგენები იმართებოდნენ ლია ცის ქვეშ.

იმავე 1904 წელს ტფილისის მოსწავლეთა შორის შესდგა სცენის მოყვარეთა ჯგუფი, რომელიც თავის წარმოდგენებს მართავდა სასტუმრო ვიტცელის დარბაზში (ეხლანდელი სასტ. „ევროპა“). იგივე წარმოდგენები ოს მუშათა წინადადებით განმეორებული იქნა თეატრ „რენესანს“-ის სცენაზე, რომელიც იყო ბაღში კინო-პალასის ახლო.

ტფილისელ სცენის მოყვარეთა ჯგუფი ამ მუშაობამ დაარწმუნა, რომ უკვე ოსურ ენაზე შესაძლებელია სისტემატიური სპექტაკლების გამართვა.

მთელი სიძნელე მდგომარეობდა რეპერტუარის სიმკირეში, მაგრამ აქ ბრიტაევის პიესებმა, გარდა ადმოჩნდენ მთარგმნელები და ოსურ ენაზე გადათარგმნილ იქნა მთელი რიგი ქართული და რუსული პიესები.

ოსურ სცენაზე გამოჩნდა პირველი ქალი მსახიობი ზინაიდა რომონოვა,—რომლისთვისაც ასეთი ნაბიჯის დადადგმა უსათუოთ დიდი გბირობა იყო, რადგან ზნე-ჩვეულებანი და ადათები ამის წინააღმდეგ ეაფთრებთ იბრძოდნენ.

დრამატიული წრე თანდათან უფრო განმტკიცდა, რეპერტუარი შეემატა ბრიტაევის ახალი მხატვრულად უფრო დამუშავებული პიესები: „ხაზი“ და „ორი და“, დრამა „ხაზი“ დადგმული იქნა ტფ. სახალხო ოპერის სცენაზე, მხოლოდ შემდეგ კი დრამატიული წრე მოთავსდა „სახალხო სახლის“ სცენაზე და რეგულიარულად მართავდა წარმოდგენებს.

აუდიტორია უმთავრესად მუშებისაგან შესდგებოდა. პიესებიც უმთავრესად მთელთა თავისუფლებისათვის ბრძოლას ხატავდა—(ხაზი) ან და ძველი და ახალი ყოფა-ცხოვრების დაპირისპირებას (ორი და).

ეს წრე მუშაობდა 1919 წლამდე. ხოლო შემდეგ წლებში მისი მუშაობა სრულიად ჩაკვდა, რომელიც აიხსნება მხოლოდ მენშევიკური მთავრობის რეპრესიებით.

ამრიგად „წრემ“ იმუშავა მთელი ხუთმეტი წელიწადი და თავისი მუშაობით საფუძველი ჩაუყარა ოსურ თეატრს. საბჭოთა ხელისუფლების დამყარებისშემდეგ მთელი იოსეთი მოიფინა პატარ-პატარა დრამატიული წრეებით. მათ სათავეში ჩადგენ ტფილისელი სცენის მოყვარენი. შედგა დასი და 1931 წელს უკვე ჩამოყალიბდა ოსური ნაციონალური თეატრი, ქალაქ ცხინვალში.

1931 წლიდან ოსური თეატრი უკვე სისტემატიურ წარმოდგენებს მართავს, იგი თანდათან ხდება პროფესიონალური და სპექტაკლებიც მხატვრულად უფრო გამართულია. უსათუოდ აღსანიშნავია ამ თეატრის უკანასკნელი დადგმები „ხაზი“, „ჩერმენ“ და „ამიდანი“-ს თეატრში მუშაობს დამსახურებული მხატვარი მახარზეკ ტუგანოვი.

თეატრს ჰყავს მთელი რიგი ნიჭიერი პროფესიონალური მსახიობებისა (ძახოვი, ბეკოევი, მაკაევი, მამიევი, ჩიჩიევი, შავლახოვი და სხვ.).

თეატრთან არსებობს სათეატრო სახელოსნო, აქ იზრდებიან კადრები ოსური სცენისათვის, საბჭოეთის სავადასხვა ქალაქებში გაგზავნილია ახალგაზრდობა სცენიური ხელოვნების შესასწავლად.

დღეს თეატრის დირექტორია და მუშაობას ხელმძღვანელობს მუერალი კოსტა ფარნიონი.

კარლო კალაძე.

ნაწილი მეორე

36.

შავო, რას დუმხარ სიკვდილო
რადად არ იღებ ხმასაო,
რად ეფინები შავადა
შავო ღრუბელო ცასაო,
შავო რას დახვალ ყორანო,
შავად რად იქნევ მხარსაო,
ნაპრალებს რომ ეტანები,
ალბად ეძახი სხვასაო,
მაინც არ შეგახვრეპინებ
დაქცეულ სიხლის ღვარსაო!

37.

ცხენი შემორბეს როშკაში
ოთხს მოანათებს ნალსაო,
სიკვდილის მაუწყებელი
ამბავი მოაქვს მგზავრსაო:
ვერ გაუჭრია პეოანგი
გაფრინდაულის ხმალსაო,
ხმაცა ჩაუკლავს ვეფხური
შაშხანის ცეცხლის ალსაო,
აწ ვერ ჩაიხვევს ლამაზად,
თავის დანიშნულ ქალსაო.

38.

მართლაც და ამ დროს
ხირჩლასას
შავი ამბავი ხდებოდა,
ისრაფილ გაფრინდაული—
სიცოცხლეს ეომებოდა,
სამს მოეყვანა ვაჟკაცსა,
გველივით იკლაკნებოდა,
ტახტზე გართხმული ვაჟკაცი
ფეხზე ველარა დგებოდა,
ნათელ ძლიერი სიცოცხლე
გულშემზარავად ქრებოდა.

39.

ცალ ხელში ქონდა სანთელი,
ცალშიაც ხმალი კრთებოდა,
ლურჯაი ხრავდა ლაგამსა
წალმა-ულუღმა ხტებოდა,
სანთელიც მილეულიყო,
თან ხმალიც ძირს ეშვებოდა,
— მოხკალით,—სჭექდა
ხრიალით,
ძმაც ცრემლიც ეფიცებოდა,
ტკბილსა სიცოცხლეს, ვაჟკაცი
გულის წვთი ეთხოვებოდა.

40.

ვაი, რა დიდი ბრალია
ტანჯვითი დახუჭვა თვალისა,
წვალებით სუნთქვის შეწყვეტა
არ გათენება ხვალისა,
გამოსალმება უდროვოდ
შეყვარებული ქალისა,
აგრე რად იცი სიკვდილო
ქნევა უწყალო ხმალისა,
დაჭკრავ და მოშლი ვაჟკაცსა
გულიც რომ ქონდეს
რვალისა.

41.

გათავდა, მოკვდა ისრაფილ,
თვალებიც ჩაკრენ შავადა,
—ვაიმე, შვილო რა მიყავ...
დედა სტიროდა ავადა,
მერე მორბოდა ჩემეულ
სახლ-კარის დასაწვავადა,
ნავთი და ცეცხლიც მოქონდა,
შური ექცია ზვავთა,
მაგრამ ალარა გაუშვეს,
სტიროდა გულსაკლავადა.

42.

ტირილის დღეა, ტირიან,
დღე ჩამობნელდა მზიანი,
ლურჯა შავებით მოსილი
კარზე დგას უნაგრიანი,
დედა დასტირის ისრაფილს
მწუხარე ვერცხლის თმიანი,
მამა მკერდს იმტვრევს
მუშტითა
გაავქს წიბოებს გრიალი,
არის ტირილი, გოდება
დგას ბობოქრობა ტიალი.

43.

მთებსაც ნისლების ბურუსი
შემოხვევია შავადა,
შემოხვევიან, ჩაუკრავთ,
თითქოს მთები ავადა,
რა უცნაური ფერი აქვთ,
მეხიც ჰექს შემზარავადა,
სისხლის წვიმაც წვიმს,
ხევებიც
აზმუვებულან ზვავათა,
მიაქვთ და მიაქვთ ლოდები
ქვესკნელში დასაფქვავადა.

44.

თავზე დასტირის ისრაფილს,
თავის ძმა თავლცრემლიანი,
— მოკვდეს ჯუთა, თუ
დაბრუნდეს,
როშკაში სირცხვილიანი,
ქვესკნელს მოვძებნი
მოსისხლეს,
მთაც ვერ დაფარავს ტყიანი,
ვერც ღამე თავის ბურუსით,
დღე გათენდება მზიანი,
ვერ გაექცევა ჩემს რისხვას
ვეფხიც რომ გახდეს
ბწკლიანი!

45.

ხირჩლა კი თავის პირმშოსა
არიგებს სევდის იერით;
— თოფს შვილო ნუ
დაენდობი,
თოფი მელაა ცბიერი,
ნურც ხმალსა ნუ მიენდობი
ხმალიც მგელია მშიერი,
ნურცა რა თავის ღონესა
სხვასაც მკლავი აქვს ძლიერი,
იყავი ფრთხილი ნადირთან
და მტერთან გულისხმიერი.

46.

ხერხით დაუხვდი მოსისხლეს,
ფარი უფარე ფარზედა,
გული ნუ აგიჩქარდება
ხმალით რომ მოვა ხმალზედა,
მაშინაც ნუ შეიბრალებ
ხორცს რომ იგლეჯდეს
ტანზედა
სვავები გვამს რომ
უგლეჯდენ,
იჯდენ გამოხრულ ძვალზედა,
სისხლით სძღებოდენ ყორნები
ყეფდენ სიკვდილის ხმაზედა!..

47.

ეს თქვა ხირჩლამ და
დალოცა
შვილი განიერ მხრიანი,
ჯუთამც აისხა ფარ-ხმალი—
პირალესილი ფხიანი,
კვალს გამომიდგა ბოროტად,
მას მეც დაუხვდი ჭკვიანი,
მთაში გავარდი ყაჩაღად,
ჯაგი მოვნახე ტყიანი,
შიგ დავბუნაგდი ნადირი,
მხეცი შევიქენ ბწკლიანი.

48.

მაგრამ ვაი რა ცუდია
ტყეში გდება და ყიალი,
მომწყინდა მუდამ ყაჩაღის
შავი ცხოვრება ტიალი,
სიღნაღს ჩავედი, ქალაქში
შეველ ფორაჯა ხმლიანი,
აღმასკომს თხოვნა მივართვი,
ვწერდი რაც მქონდა ზიანი,
შემირიგეს და დამითმეს
კვლავ გავხდი ადამიანი.

49.

კაცად ვიქეც და მას შემდეგ—
ძველი დავკარგე იერიც,
ეხლა აქა ვარ, ხომ ხედავ,
ვარ თითქოს მეც ბედნიერი,
სულ დამავიწყდა ფიქრები
გულლრძო და გულმანკიერი,
ახალ-ქვეყანას ვაშენებ
მიწაც იჭრება ფხვიერი,
მოსისხლეც ჩემი გვერდში
მყავს,
აქ, არის ჯუთა ძლიერი.

50.

ძალიან გიკვირს? მეც მიკვირს,
დიახ, მეც მიკვირს ძალზედა,
გაეგო ჩემი აქ ყოფნა,
გამომყოლოდა კვალზედა,
მუშად მოვიდა, მიიღეს,
შური უკრთოდათ თვალზედა,
მეც კიდევ ვერიდებოდი,
არსად ვხდებოდი გზაზედა,
არ მსურდა ჩემი ტალკვესი
ანთებულიყო რვალზედა.

51.

დიდხანს ვიყავით ამრიგად,
დრო მიდიოდა გრიალით,
ერთს დღეს კი როცა ოთახში
ლამფა ავანთე მზიანი,
მოულოდნელად შემოდის
ჯუთა განიერ მხრიანი,
მეგონა სამტროდ მოვიდა,
ვეფხვი წამოვხტი ბწკლიანი,
მაგრამ თვით კართან გაჩერდა
მომცა სალამი გვიანი.

52.

მითხრა: დამშვიდდი, არ
გერჩი,
მე არ მოვსულვარ
მტრულადა,
ერთად ვიბრძვით და
ვმუშაობთ,
სუფრაც ერთი გვაქვს
ძმურადა,
შევრიგდეთ, ძველი იარა,
გულს რომ აჩნია წყლულადა
მალე გაიკლის ესეცა
გთხოვ ნუ მიყურებ
მტრულადა,
ეი, შევრიგდეთ არაბულ
ხელს გიწვდი მეგობრულადა!

53

მეც ხელი მივეც... ეს იყო
დაძმობილება მტრებისა,
შევრიგდით შემდეგ ახალი
სიცოცხლე ვიგრძენ შვებისა,
გულს რაღაც ცივი ნატეხი
მოსძრა, ფრიალო კლდებისა,
მას შემდეგ ესლა მაწუხებს
ნახვა მსურს მშობელ მთებისა,
მომნატრებია ქედები
ნამტვრევი ჯიხვთა რქებისა.

54.

ეხლაც მქნა ნეტავ მთაშია,
მომცა იგი დრო ხმიანი,
დილით ცისკარზე ადგომა,
ღამით დაწოლა გვიანი,
წელს მერტყას ლეკეთს ნაჭედი
სპილოს რგვალ-ტარა ფხიანი,
ლურჯაი გახელებული
ქარზე ფარფარის შრიალით,
ღორღებს რომ ხეთქდეს
ტორებით —
ტახტას გაქონდეს ჭრიალი!

55.

მაგრამ ვერ ვნახავ მგონია
ამ მთის გრიალა ნიავსა,
ალაღებულსა მდინარეს,
ტაფობებს ბალახიანსა,
არწივებს მხრებ დაგრეზილებს
ორღობეს ტალახიანსა,
ბეჭობებს ფრთხილი
შურთხებით
ამწვანებულებს ტყიანსა,
ნისლებით თავშეხვეულსა
ჩემს კუთხეს მთაგორიანსა!

56.

ძვირფასო, არხოტიონო,
გიგონებ გულის გებითა,
მუდამ ლამაზო არხვატო,
შემოღობილო მთებითა,
ჯიხვებო — საჯიხვეებზე,
ჯარო და ჯარო რქებისა,
ფრთხილად მავალნო
კარჩხლებზე
წამი რომ არ გაქვთ შვებისა,
ალაღებულო მდინარევ,
მესმის გრიალი ქვებისა!

57.

ეს თქვა და მეც გამოვედი
ვიგრძენ სიამე შვებისა,
ცა ქათქათებდა ფრიალო,
იდგა ჩრდილები მთებისა,
შირაქი ქუხდა, ისმოდა,
ყრუ ხმები ტრამალებისა,
გაღმა კი იდგა ნისლები
ვით ფრთები არწივებისა,
მოქონდა ნიავს სურვილი
ალაზნის ნაპირებისა.

58.

ალაზნის წყალო ტიალო
ლამიანო და ტყიანო
ხან წყნარი ზლაზნით
მდინარევ
და ხან მყიფო და გრიალო,
ნისლები მაღალ მთებისა
შენს დიდ ჭალაზე დიანო,
ცივად დაგყურებს გომბორი,
ალგეთსა თუ იქვიანობს,
შემოჭკარ ტალღა-ტალღაზე
დუდუნით ნუღარ გვიანობ!

59

მეც შენით ალაღებული
სხვა ფიქრებით ვარ მწუხარე,
ნაღველის გასაფანტავად
გადმოვარდნილი ტლუ მხარეს,
ბევრი მდენია ცრემლები
მლაშე მღვრია და მდუღარე,
მაგრამ მოსულსა მწარე ბედს
ჯერ ქედი არ მოუხარე,
ვდგევარ და გიცქერ იმედით
მეც შენებრ გულით მჭუხარე!

60

მე მესმის, ეს ხომ ხმებია
არა შურის და რიალის,
ეს ჩვენი წინსვლის ყეფაა
მოტორთა მძლავრი გრიალით,
ხან შეძახილი ტოროლას
მესმის მკვეთრი ხმის წკრიალი
შვაღამე დაკამებული
დგას შუბლმაგარი გვიანი,
ელავდენ მთვარის შუქნედა
სიპი კლდეები ქვიანი.

61

და ვუცქერ დამშვიდებული
მეც ამ ტევრს იმედიანი,
დგას ნავთით სავსე ბაკები
როგორც ჯიქნები რძიანი,
ჩვენი წინსვლის და სიმაგრის
ეს დუღაბია ქვიანი,
ვერ ჩამოანგრევს ქარბუქი,
ვერც დღე ჩამოშლის მზიანი,
შენ საქართველოს იმედო
კოშკი ხარ ფოლადიანი!

62

თქვენც ჩვენო დიდო იმედო,
კოშკნო ნაგებნო რკინითა,
რვალით ნაქედო ბიჭებო,
მზეს ხხივ მომფენო დილითა,
შავლეგა ღვრია წყარონო,
რომ მოჭუხთ თუჯის
მილიდან,
ყამირო გადაჭედილო
კარჩხლით, კუბრით და
ბარითა,
ჩაეჭიდენით ერთმანეთს
მტკიცე დუღაბის ღილითა!

63

მეორე დღეა, გრიალი
კიდევ უფრო დგას ხშირადა,
მოდის ყამირი თხიერი
გადაგლესილი კირითა,
არჩევენ, თან კითხულობენ
ვინ არის ეხლა წბილადა,
ვის გაუდიმა იმედმა
ან ვის თავს ადგას ჭირადა
ვინ შავ დაფაზე გააკრეს
ან ვინ გამოდის გმირადა!

64

იქვე კი ორი ბრიგადა
შეჯიბრებულან ძალათა,
შეჯიბრებიან ერთმანეთს
ჩამწკრივებულან ჯარადა,
ერთს ხელმძღვანელობს
არაბულ
ციხკარაული გვარადა,
მეორეს ჯუთა გაჩკივეს
ჭანგთა ბგერა დგას ზარათა,
კვამლი და ბური ტრიალებს
ოფლი ჩამოდის ღვარათა.

65

განსაკუთრებით არაბულ
თავგამეტებით ტრიალებს,
დაზგაზე გარდამგალი
დროშა წითელი ფრრიალებს,
ჩანები ორთქლით ბოლავენ
ბურღი ქვესკნელში
ხრიალებს,
შავი მდინარე კუპრისა
ისე ვით სარკე კრიალებს,
მოდის და მოდის თქრიალით
დიდ აუზებში გრიალებს.

66

ჯუთა კი შეჯიბრებული
ხტის როგორც ვეფხვი
ბწკლიანი,
ჩასჭრა და ჩააგრილა
ორგან კარჩხალი ქვიანი,
ცდილობს აჯობოს არაბულს,
დაძგებს უმატა გრიალი,
ხან ისე დაიგრეზება,
როგორც არწივი მხრიანი,
მაგრამ ჯერ კიდევ არ ესმის
ჯობნის ხმა იმედიანი!

67

მაგრამ არც ისე შორეა
ხმა გამარჯვების მზიანი
ჯუთასკენ გადაიხარა
დროშა ალთების ფრიალით,
ეს კი არ მოსწონს არაბულს,
მაგრამ უკვეა გვიანი,
დღემდე მის მიერ ნაშრომი
ჯუთას მიჰქონდა გრიალით,
მიქონდა თან იძახოდა:
— ბიჭი ვარ ფოლადიანი!

68

გუშინ მაჯობე, მაგრამ დღეს,
მე მხვდა ზეიმი დილისა,
დროშა წაგართვი წითელი,
მკლავი მოგკვეთე რკინისა
ჩემმა ბრიგადამ შენს ბიჭებს
ოფლი ადინა ჭირისა,
მეყოფა შურის ძიებად
ეს გამარჯვება ლენინისა,
ჯუთა ვარ გაფრინდაული
მკვიდრი ძმა ისრაფილისა!..

69

ხუთი წლის შემდეგ სურვილი
მჯერა გახდება ხმიანი,
ამის პირობა ეს არის
ცოცხალი ადამიანი,
მირზანში — კერესელიძე,
ჩათმაში — პეტროსიანი,
ნავთლულში — გოგი ჩხეიძე
დგას ხმაურითა გრიალით,
შორით გაჭკივის სივრცეებს
დიდი დაძგების ძგრიალით.

70

დაიჭექს მძლავრად
ქვესკნელიც,
თუ მტკიცედ დავეჭიდებით,
წამოვა ნავთის მდინარე
შავლეგა ნავთსადენებით,
ბათომში შემოგვეცევა
მშიერ მგლებივით გემები,
აქეთ რიონიც დაიძვრის
მრავალ ათასი ცხენებით,
შორ ტრამალებსაც დასჭედენ
ხშირ ლიანდაგის ქსელებით...

71

და მაშინ ჩემო ტფილისო
უფრო იქნები მზიანი,
წყლებზე გასდებენ ხიდეებს
ოწინარების ჭრიალით,
მოირწყვებიან ბაღები,
მოლი ამოვა რძიანი,
სახლებიც ჩაირაზმება
მუქ-ფერადა და ქვიანი,
ახმაურდება ქარხნები
გრდემლებიც იჭექს ძგრიალით,
შვიდი მთა, ზეცა ვარსკვლავთ
თავს დაგვადგება ცქრიალით,
აქეთ დიდუბე იყვირებს —
იქით ნავთლული მტვრიანი,
შევალთ სასურველ მხარეში:
ბრძოლით, შრომით და
გრიალით!

1933 წ.
მარტი-აპრილი

ლაზარე კარაპეტიანი

წელს 30 წელი შეუსრულდა ლაზარე კარაპეტიანს, რაც მოღვაწეობს სომხურ-ქართული ლიტერატურის სარბიელზე, როგორც ერთი ნიჭიერი მთარგმნელთაგანი ლაზარე კარაპეტიანი მშრომელი წრიდან არის გამოსული, დაიბადა 1872 წელს, ხელობით ნოქარია. ლ. კარაპეტიანს ქართულად ნათარგმნი აქვს შემდეგი სომეხი ავტორები: ფაფაზიანი, თუმანიანი, შირვანზადე, აჭარონიანი, არაზი, პეტროსიანი, აკოფიანი და სხვ. ხოლო ქართულიდან სომხურ ენაზე ნათარგმნი აქვს: ნინოშვილი, ყაზბეგი, კლდიაშვილი, დუტუ-მეგრელი, ა. მაშპაშვილი, კ. ლორთქიფანიძე, და სხვ. საჭიროა ყურადღება მიექცეს ამ ჩუმ მოღვაწეს.

ი. გრიშაშვილი

„არსენა მარაბდელი“

პლეხანოვის სახელობის კლუბთან არსებულმა ბიბლიოთეკამ კლუბის შენობაში 27 ივნისს მოაწყო დისპუტი **მ. ჯავახიშვილს** რომანზე **„არსენა მარაბდელი“**. შესავალი სიტყვა წარმოსთქვა ამხ. **ბესო ყოლენტმა**, მომხსენებელი, — **სიმონ ხუნდაძე**. საბოლოო სიტყვით გამოვიდა **ავტორი**.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ლ. ქარჩელი
ძველთაგანი

... ათი საათი იქნებოდა, როცა სოხუმის ქალაქის საბჭოში უკანასკნელი შემოწმებული ცნობა მოიტანეს: კრეისერის „შმიდტის“ გეზი ნავთსადგურისაკენ მოიმართებაო.

მთელი ქალაქი უმალვე გამოიცვალა. ისეთი ფორიაქი, მოძრაობა და განგაში ატყდა, რომ კაცს ეგონებოდა, შავი ზღვის ნაპირად ამ მზიან დილას სასწაული რამ მოვლინებულა და ჰატარა, წყნარი და კოხტა სოხუმის ადგილას საიდანაც ვეება, აურზაურიანი ქალაქი გაშენებულაო. მივარდნილი, მუდამ სოფლური სიჩუმით მოცული უბნებიც კი ახმაურებულიყვნენ:

— ბოლშევიკები მოდიანო!

ქუჩებში ეტლებისა და ცხენების თქარათქური გარედ გამოფენილი ხალხის აყიჟინებულ ხმაურობას შერეოდა. ქალაქისა და ოდგილობრივი თავრობის მიმმართველის მთელი თანამედროვე ტეხნიკური საშუალება—რაც ენიმე სამგზავრო და ორიოდე საბარგო ავტომანქანა—ისეთი სისწრაფით დაჰქროდა უბნებიდან უბნებში, რომ სოხუმის იაედაც შეფეთებულ წვრილ ბურჟუებს ყველგან და ყოველ წამს მათი ცოფიანი ქშინეა, გიჟური ფსტვენა და ყვირილი ელანდებოდათ. ეგონათ, რომ მათი რიცხვი ათასსაც კი აღემატებოდა და უკვირდათ:

— ამდენი ავტომობილი დღეს, ნეტავი, ასე უცბად საიდან გაჩნდაო.

ეს საკვირველი მოვლენაც ზოგს „შმიდტისა“ და კუზმა ბრისხანის გაუგებარ საქმედ ეჩვენებოდა და მიხვედრას იმახვილებდა, რომ თავდაცვის განსაკუთრებული და უტყუარი ზომები დროზე მიეღო.

— იქნება, ავტომობილებითაც მოდიანო.

მოქალაქენი მეტ წილად თავიანთ სახლებს უტრიალებდენ და წითელი დროშები თამკობდენ. დიდი და პატარა ერთ სურვილს აეტანა: რაც შეიძლება მალე, საჩქაროდ, მეზობლებზე უფრო ადრე თავის სახლის წინ წითელი დროშა გამოეკიდა და ამით ყოველი ეუბნა თავიდან აეცილებინა. ვისაც შინ დროშა არ აღმოაჩნდებოდა, ბაზრისაკენ გარბოდა, წითელ ნარმას ყიდულობდა და უკან დაბრუნებული, გზადაგზა, ბოლოს ადგებად, დროშას სახელოდ ამზადებდა: ნარმას ჯოხზე ამაგრებდა.

მეცხოვრენი სახეზე კითხვის ნიშნის გამოსახვით ხვდებოდენ ერთმანეთს. ზოგს საღამოს ზარის დამფარავი და ამავე დროს ამავე ზარის იდუმალ გამამეღავნებელი ღიმილი უთამაშებდა პირზე. ზოგს კიდევ დაუფარავი შიში და დაბნეულობა უკრთოდა თვალებში.

— მოდიან? ა?

— მოდიან. „შმიდტისთანა“ ძლიერი კრეისერი შავ ზღვაზე არ დადის. კუზმა-მრისხანე თუ გინახავს?

— ნახვით არა. მაგრამ, ნეტავი, თუ მართალია, რასაც მასზე ლაპარაკობენ?

— რა ვიცი. ღმერთმა დაგვიფაროს... თავი უნდა მოვაწონოთ კი.

და ისევ გარბოდენ.

— ხელისუფლებაც დარბოდა, ღელავდა, ფაციფუცობდა და ემზადებოდა.

ქალაქის საბჭოს შენობის სახურავზე აფრიალებულ დროშის გვერდით ორი დიდრონი ახალი წითელი დროშა აღმართათ, ხოლო თვითონ შენობა მთელ სიგრძე-სიმაღლეზე პაწაწინა წითელი დროშებით მოფენილი. საბჭოსთვის სხვა დაწესებულებებსაც მიებაძნათ, ამათთვის კიდევ—კერძო სახლებს, და სოხუმის ლამაზი შენობების თვითო რიგები სულ ერთიანად წითლად აეტრიალებინათ.

ნავთსადგურის მისავალი ცოცხალი ყვავილებით მოერთოთ. ათიოდე დურგალი მის ამართულ სამიტინგო კამარას შეესიოდა შესაკეთებლად, რადგანაც ჯერ კიდევ შარშან თებერვლის დღეებში გაკეთებული ამეამად მოძველებული იყო, შემეღრეული, და ძალიან უფერულად გამოიყურებოდა, სოხუმის გამოცდილი მებაღეები კი, იქვე, მის შესამკობად უცხო ნაირფეროვან ტროპიკულ მცენარეებისა და ყვავილებისაგან გირლიანდებს სწნავდენ.

ბაქანზე მუსიკის ორკესტრი წინასწარ გამოეყვანათ ყოველ შემთხვევისათვის, რათა არ დაგვიანებოდა და შეხვედრა უმუსიკოდ არ მომხდარიყო.

ზღვის ნაპირის გასწვრივ გაშლილი პალატების ხეივანზე გამავალი დიდი სასტუმროს ქვედა სართული, რომელშიაც რესტორანი იყო მოთავსებული, წითელი არშიებით დაებლანდათ. არშიებზე ფერადფერადი რევოლუციონური წარწერები აეტრიალებინათ რუსულ ენაზე, ხოლო რესტორანის შესავალი თაღით დაემშვენებინათ და ზედ დიდრონი ასოებით აეთამაშებინათ:

— კეთილი იყოს თქვენი მობრძანება.

შიგ რესტორანში სუფრას შლიდენ ასი კაცისათვის....

*

ამავე სასტუმროს მეორე სართულში ამ ღროს, ფანჯრებდახშულ ოთახში, ხუთი კაცისაგან შემდგარ ჯგუფს თავი ჩაეკიტა და წუხელ ნავახშმევს დაწყებულ ბაქრას თამაშს განაგრძობდა. ეს განცალკევებული ჯგუფი ან თუ მონაწილეობას არ იღებდა ქალაქის ციებცხელებიან სამზადისში, მისა წევრებმა ამბადაც არ იცოდენ, რაც ამ ბანის ქვეშ მათ გარშემო ხდებოდა — მათ შორის ორი აფხაზი იყო. დანარჩენები —მეგრელი, აჭარელი და იმერელი. ხუთნიენ ბრწყინვალე წოდების წარმომადგენლები.

სათამაშო მაგიდას მხოლოდ ოთხნი უსხდენ. ოთახში დამდგარი თამბაქოს ბოლი მათ უძილობისაგან დაქანცული და აზარტისაგან დაგლეჯილ სახეებს გაორთქლებულ სარკესავით აჩენდა.

მაგიდა ფულით იყო მოფენილი:—ცალკე ეწყო რუსეთის იმპერიის გაუქმებული ასიგნაციები და ოსმალური ლირები, ცალკე სხვადასხვა კუთხის, ოქროს თუ რესპუბლიკის, მეტ წილად ამიერ-კავკასიის „ბონეები“, „კეოენკების“ ჩართვით. ზოგი დასტა დასტად ელაგა. ზოგი აშლილი ზვინივით უანგარიშოთ ეყარა, ქარაგმიანი სარკლამოვრცლებივით. მათ საიქვო ღირსებას

როგორც მაგიდაზე დაწყობილი იარაღი, ისე სკამზე გადაკეცილი ჩოხა მოთამაშეთა ჯგუფის მეხუთე წევრს ეკუთვნოდა, რომელიც ამეამად თამაშში მონაწილეობას არ იღებდა—ფანჯრის ახლო კუთხეში მიდგმულ მოკლე ს

მუსიკა

კონსერვატორიის საოპერო კლასის საჩ. საღამო

30 მაისს და 6 ივნისს შემდგარი სახ. კონსერვატორიის საოპერო კლასის საჩვენებელი საღამო წლიური მუშაობის შედეგების დემონსტრაცია იყო. ორივე სპექტაკლმა მეტად თვალსაჩინო შედეგები მოგვცა.

ზოგიერთი ოპერების ნაწყვეტები („ბოჰემა“ და „დაისი“) ყურადღებას იპყრობენ მხატვრულ სესრულებით.

მისაღებია თუ არა საჩვენებელი საღამო წარმოდგენილ იქნეს მხოლოდ ნაწყვეტების სახით?

მომპერალ - აღმასრულებლის დახელოვნებისათვის მხატვრული სახეების შესაქმნელად ერთ მთელ ოპერაზე მუშაობა, გაცილებით მეტ შესაძლებლობას იძლევა, ვიდრე ცალკეული ნაწყვეტებზე, სადაც მოცემულ ტიპის განვითარების ერთ-ერთ ეტაპთან გვაქვს საქმე და არა სრულ პროცესთან. საოპერო კლასის ძირითად ამოცანას კი წარმოადგენს პერსონაჟის განსახიერება მისი ზრდის და განვითარების ყველა საფეხურებზე, ნაწყვეტების, როგორც მთელის ერთ ნაწილის, შესრულება სტუდენტებისათვის ძლიერ ძნელია და პედაგოგიურ თვალსაზრისით ნაკლებად მიზანშეწონილი. ამ ნაკლის მიუხედავად, ორივე სპექტაკლმა გვიჩვენა დიდი მუშაობა, როგორც სცენიურ, ისე ვოკალურ დარგში. გარეგანი და შინაგანი დისციპლინა ჭქმნიდა დაჯილდოს და შემჭიდროებულს სპექტაკლს, რაც უკანასკნელ წლებში იშვიათი მოვლენაა სახ. კონსერვატორიის საჩვენებელ სპექტაკლებზე. ამის მიღწევა შესაძლებელი გახდა მხოლოდ დიდი მუშაობის ჩატარებით როგორც საოპეო, ისე მისი ქვედისციპლინების — სცენიური ჩვევების (პედ. ა. ფალავა) და ვოკალურ კლასებში.

სამწუხაროდ, ჯერ-ჯერობით სახ. კონსერვატორიას დღემდე არავითარი კავშირი არა აქვს სახ. ოპერასთან, რომელიც უნდა შეადგენდეს საწარმოო პრაქტიკის მთავარ ბაზას.

ხელმძღვანელის მეთოდს და ხერხს მიეწერება, რომ აღმსრულებლთა უდიდესი ნაწილი მხატვრულ სახეების შინაგანი გაგებისა და განმარტების უნარს იჩენდა.

საოპერო კლასს სრულიად სწორი გეზი აუღია, როცა მომღერალ - აღსრულებლების გამოსაცდელად მოცარტის ოპერა „ფიგაროს ქორწინება“ შეურჩევია.

ეს ნაწარმოები შესანიშნავ მასალას წარმოადგენს, როგორც ვოკალური, ისე სცენიური თვალსაზრისით. მას საფუძვლად უდევს აქტუალური მხატვრული სახეებით დატვირთული ბომარშეს მეტად პოპულიარული კომედია.

სპექტაკლის ავტორებს ქონდათ განზრახული მოეცათ მოცარტის მუსიკისა და ბომარშეს კომედიის დამახასიათებელ მსუბუქი ელეგანტური ფერები და რითმი. მაგრამ მიგიღეთ რითმიულად გადაჭარბებული პრიმიტიული მოძრაობა (სცენაზე მოუსვენარი სიარული და ხელებით ლაპარაკი) და რაც უმთავრესია, მუსიკის ნელი ტემპი, განსაკუთრებით —პირველ სპექტაკლზე, (ეს ეჩნოდა აგრეთვე „პიკის კალსაც“). ამ ნაკლს გარდა, მუსიკალური ინტერპრეტაცია არ იყო საკმაოდ დაკმაყოფილებულნი. „ფიგაროს“ ორკესტრი არ იყო მოცარტისებური. სიმებიანი კვარტეტი, რომელიც მოცარტის პარტიტურის უმთავრეს როლს ასრულებს და აძლევს მას გაჟღერვალე და მსუბუქ ხასიათს, სათანადოთ არ ხმოვანდება. ზოგიერთ მომენტში ტემპის შენელება (ფინალი) აგრძნობლად ამძიმებდა სპექტაკლს. ამ მხრივ მხოლოდ თითქმის უნაკლო იყო „ბოჰემა“ და „აეროპლანი დალაქი“.

წელს კონსერვატორიის კურსს დაამთავრებს საუცხოოდ მეტყველი სოპრანო **მალკოვა** (პროფ. შულგინას კლასი), ორიგინალურ გამოიჩინა აგრეთვე მეტად დამაკმაყოფილებელი სცენიური ნიჭი („ბოჰემა“, „დაისი“) ძლიერი ლირიული სოპრანო **ბატირიშვილი** (შულგინას კლასი), კოლორატურული სოპრანო **პარუნ სარქისოვი, სულიკაშვილი, ვ. ხვედელიძე,** ბარიტონი **რუბრიკოვი** და ლირიული ტენორი **ნ. ლომაძე,** რომელმაც ყურადღება მიიპყრო „ბოჰემის“ მშვენიერი განსახიერებით.

უმცროსი კურსის სტუდენტებს შორის აღსანიშნავია მეცო სოპრანო **სოხაძე,** ვოკალურად მდიდარი და სცენიურად მეტად ნიჭიერი ძლიერი ბასი **გოგიჩაძე,** საკმაოდ დიდი და სასიამოვნო ტემბრის ბარიტონი **გამრეკელი.** ვოკალურად სეროზულ ძალებს წარმოადგენენ **კუხიანიძე**—ბანი (ვრონსკის კლასი), და **გრიგოლაშვილი** (ბანი). ამ ორმა სპექტაკლმა ცხადჰყო, რომ სახელმწიფო კონსერვატორიამ გადასდგა დიდი ნაბიჯი წინ საოპერო კადრების მომზადების საქმეში.

შ. ასლანიშვილი.

მუსიკალური ექსპედიციები

ჩვენში ხალხური მუსიკალური შემოქმედებითი მასალების შეგროვებას და მას მეცნიერულად დამუშავებას საფუძველი ჩაუყარეს კომპოზიტორებმა—პროფ. **დიმ. არაყიშვილმა** და **ზაქ. ფალიაშვილმა.** განსაკუთრებით დიდი ღვაწლი მოუძღვის პროფ. დიმ. არაყიშვილს, რომელიც დღემდე ენერგიულად გახაგრძობს ამ ფრიად მნიშვნელოვან მეცნიერულ საქმეს.

ახალგაზრდა კომპოზიტორთა კადრიდან ხალხური მუსიკალური მასალის შეგროვებით და მისი მეცნიერული დამუშავებით დაინტერესდენ ამხ. **შ. მშველიძე** და **გრ. კოკელაძე,** რომლებიც უკვე ორი წელიწადია ნაყოფიერ მუშაობას აწარმოებენ ხალხური სიმღერების ჩაიწერად და სხვა მუსიკალურ მასალის შესაგროვებლად.

ამას წინათ საქ. საბჭოთა კომპოზიტორების კავშირის სამეცნიერო კვლევა-ძიებითი სექციამ მოისმინა ორი მოხსენება ამხ. მშველიძის და კოკელაძის ხელმძღვანელობით ჩატარებულ მუსიკალურ ექსპედიციების მუშაობის შედეგების შესახებ.

დასავლეთ საქართველოს ხალხური მუსიკა

ამხ. გრ. კოკელაძეს მეტ წილად მუშაობა უხდებოდა დასავლეთ საქართველოში და სხვადასხვა ტომებით დასახლებულ პანკისის ხეობაში, სადაც იგი გაეცნო ქართულ ხალხურ მუსიკის ხასიათს.

1932 წლის მთელი ზაფხული გ. კოკელაძის ექსპედიციამ დაჰყო სამეგრელოში, სადაც შეისწავლა რამოდენიმე რაიონი. პროფკავშირების საბჭოს კულტგანყოფილების დავალებით, ამხ. კოკელაძემ იმერი რაიონებში შიამოწმა თვითმოქმედი წრეების მუშაობა, გაკეთა მოხსენებები ეთნოგრაფიულ მასალის ჩაწერა-შესწავლის და მისი მეცნიერულად დამუშავების მნიშვნელობის შესახებ. ზუგდიდში იმავე ექსპედიციის მონაწილეობით ჩატარდა თვითმოქმედი წრეების სარაიონთაშორისო პირველი ოლიმპიადა, რომელმაც ექსპედიციას საშუალება მისცა ჩაეწერა დაახლოებით ასამდე სიმღერა, მათ შორის, მრავალი დღემდე გამოუქვეყნებელი, ხელუხლებელი სიმღერა კოკელაძის დაკვირვებით, რაიონების თვითმოქმედ წრეებს ალაგ-ალაგ ემჩნევათ ტენდენცია—შესცვალონ ძველი ტექსტი ახალი ტექსტით, მისი აზრით ეს ეს არის ვულგარული მიდგომა ხალხური სიმღერისადმი: ხალხურ სიმღერაში ტექსტი და მისი მუსიკალური გაფორმება ერთ მთლიანობაშია მოცემული და ამიტომ ყოველად დაუშვებელია მათი განცალკევება.

ა.-წ. 1 ივლისს ექსპედიცია ამხ. კოკელაძის ხელმძღვანელობით ერთი თვით მიემგზავრება ისევ სამეგრელოში, სადაც იგი დაასრულებს დაწყებულ მუშაობას.

ამხ. **მშველიძის** ექსპედიციას მუშაობა უწარმოებია როგორც დასავლეთი, ისე აღმოსავლეთ საქართველოში. დრამკომის დავალებით უძოგზაურია გურიაში, ჩაუწერია იქ 67 სიმღერა, მას გაოუკლევია აკარისტანის თვითმომქმედი წრეების მუშაობა და ამავე დროს ჩაუწერია ოთხმოცამდე აკარული სიმღერა, რომელთაგან ორმოცდა ათი პროკენტი მას უკვე დამუშაებული აქვს.

აღმოსავლეთ საქართველოს ხალხური მუსიკა

უფრო ნაყოფიერი მუშაობა აქვს ჩატარებული ამხ. მშველიძეს აღმოსავლეთ საქართველოს კუთხეებში. თუშეთშავხევსურეთსა და კახეთში (ალაზნის ნაპირზე) მოგზაურობის დროს მას ჩაწერილი აქვს დაახლოებით 118 სიმღერა.

ამხ. მშველიძის დაკვირვებით საქართველოს ზოგიერთ შორიულ კუთხეებში ჩვენ ვხვდებით მუსიკას, ოიმელიც განვითარების პირველ საფეხურზე სდგას, ხოლო მის გვერდით ე. ი. ამ კუთხეებიდან მხოლოდ რამოდენიმე ათი კილომეტრით დაშორებით ვხვდებით ხალხურ სიმღერებს, რომლებიც განვითარების უმაღლეს წერტილზეა აყვანილი. ისმება საკითხი: ხალხურია ეს სიმღერები თუ ინდივიდუალური?

ამხ. შველიძე განაგრძობს ხალხური მუსიკის შესაგროვებლად დაწყებულ მუშაობას. ა.-წ. პირველ ივლისს მუსიკალური ექსპედიცია მისი ხელმძღვანელობით გაემგზავრება აკარისტანსა და შეახეთ-ჯავახეთში.

ჯრეისერის ხსენებამ ემხა გარინდებიდან გამოაყვანა, მაგრამ სახის ისეთი გამომეტყველება მიიღო, თითქოს სმენამ მოატყუა და შესამოწმებლად გაგონილს ხელმეორედ ყური მიუგდო.

— უჯუმ! — მიმართეს მას მეგობრებმა. — მოდი აქ, თუ ძმა ხარ, აქნენ, შენ უფრო გამოარკვევ რა კრეისერია, ჩვენსაკენ რომ უშველებელი ზარაზანები მოუდერებია. სამხედრო ჯაკი ხარ, მიხვდები.

უჯუმ უცებ გამოიცალა. მის სახეზე სიშინელი ექვი და უაღრესი გაკვირვება ერთმანეთს ბასრი კლანჭებით შეებმენ.

ადგომა და ფანჯარასთან მიხვედა დაანირა, მაგრამ შებორკილივით შეინძრა მხოლოდ. ტანი არ აპყვა, მაშინ ფართოდ დაღებული თვალების ორივე გუგა ერთბაშად, თავის შეუნძრევლად, წინა კედლისკენ მიატრიალა და მას მიღმა, სადღაც მორს ნიშანში ამოღებულ წერტილს შიაჭყრო, რომელიც, ალბად, მხოლოდ მის წარმოდგენაში არსებობდა. — რაღაცის შოგონება უნდოდა და მეხსიერებას ძალას ატანდა. რაღაც სიტყვა ადგა ენაზე, მაგრამ ვერ ეთქვა.

უცებ ტუჩები შეუცახცახდენ, მერე დაეჭიმენ, დაეღრაჯნენ, ისე, როგორც ამას წინად სიზმარში მოდიოდა, და უცნაუოი, უხმო ჩაშიშინებით ჰაერში მოხაზეს:

„მშიდტ“.

და უჯუმ კვლავ შეკრთა მთელი ტანით, თითქოს სიზმარს იმეორებსო.

— უჯუმ, მოდი მაღე, ჯაკი — მიმართეს მას ერთხელ კიდევ მეგობრებმა — მოგვეხმარე გამოცნობაში... რაღაც შუქ სისხლისფერი წარწერა აქვს მთელ გვერდზე, მაგრამ კომლის ნაფლეთები ახვევია და ვერ გაეარჩიეთ. რუსულს ჰგავს. იქნება შენ წაიკითხო.

— „შმიდტია“... ბოლშევიკების გემი!— იყო ემხას პასუხი, ისე წყნარად და დამაჯერებლად წარმოთქმული, თითქოს ეს არის, მართლაც ის სისხლის ფერი წარწერა ამოიკითხო.

ფანჯარასთან მდგომთ მისი ხმა ძალიან ძორიდან მომავალი მოეჩვენათ, მაგრამ ახლა ამ გარემოებას იმდენი უყურადღება არ მიაქცევს, რამდენადაც უცნაურ განცხადებას.

— ეს შენ საიდან გაიგე, უჯუმ? მანდიდან ხომ ვერაფერს ხედავ? — ჰკითხეს და შეოცებულებმა მისკენ ნაბიჯი გადმოდგეს, შეხედეს.

ენხა ირიბად მოქცეული თვალებით ისევ სადღაც ოთახს მიღმა იცქირებოდა და უარავად იჯდა თავის ადგილზე.

— წელან თუ დაგესიზმრა, ძილში რომ შფოთავდი? — ჰკითხეს.

მაშინ უჯუმმა ნელა, აუჩქარებლად იმ შორეულ წერტილს თვალები მოსწყვიტა და მოახლოებულ მეგობრებზე ისეთი მიიშვერეთ შეიჭერა, თითქოს სიზმრის შესახებ მიხვედრა დაუდასტურაო.

ბუმცა ფარული და საიდუმლოებით იყო მოცული უჯუმის უსიტყვო პასუხი, მაგრამ მან მით უფრო შეაღო მისი გულის კარი და შიგ მეგობრებს შეაჭვრეტინა.

ემხას შიშსა და საიდუმლო წინათგრძნობას ახლა მისი მეგობრებიც ეზიარენ. მაგრამ რადგანაც, მათი აზრით, როგორც ერთი, ისე მეორეც სინამდვილეში ყოველ საფუძველს იყვნენ მოკლებული და უჯუმის წეღანდელი უცნაური სიზრის მხოლოდ ანარეკლს წარმოადგენდენ, საიდუმლოდ ნაგრძნობი ზერელედ განიცადეს. მით უმეტეს, რომ ნავთსადგურში შემოსული გემის სახელწოდებისა და სადაურობის გამოცნობა ემხამ მიერ რამდენადაც განსაკეთებელი მოეჩვენათ, იმდენად დაუჯერებელზე უფრო დაუჯერებელი.

— უჯუმ! გენაცვალე, — მიმართა უჯუმს მათ შორის უხუცესმა — შენ უთუოდ ისევ ის წეღანდელი სიზმარი გაგიხსენებს, ბოლშევიკების გემი, რომ მოგჩვენებია, და ჭგონია, რომ ესეც ის არის. აქ რა უნდა მათ გემს? ანა, შენ თვითონ გასინჯე...

დანარჩენებიც შეეცადენ ემხას ეპვის გაბათილებას და მის მიერ შექმნილი მძიმე შთაბეჭდილების შენელებას.

ერთმა უდარდელად განაცხადა:

ამდენი თავის მტვრევა რა საჭიროა? გაიიდეთ ნაპირზე და საკითხი უბრალოდ გამოირკვევა. იქ გამოჩნდება, რამდენად მართალია უჯუმის მიხვედრა.

— ეჰეი არ არის, — ჩამოართვა სიტყვა მეორემ — უჯუმს დიდი შიში აქვს გამოვლილი ბოლშევიკების წყალობით. ალბად, ეს შიში ჯერ კიდევ გულში ჩარჩენია და ამიტომ ეჩვენება, თორემ საიდან სადაო? მეც მომბრე ვარ, წავიდეთ გავიგოთ, რა ამბავია და ჩვენს უჯუმსაც მართალი ამბავი მოვუტანოთ.

ასე გამოვიდა: პირველი ხარისხის გიორგის ორდენის კავალერს, ნაომარ ოფიცერს და თავადს შიში დასწამეს.

გამოიცალა ემხა, სავარძლიდან სახეშეკრული წამოდგა, მეგობრებს ახლა სულ სხვა თვალებით გადახედა და შეკავებული ყიეილის მსგავსი ხმით მიმართა:

— მე და შიში ერთმანეთს არ ვიცნობთ. ვისაც არ სჯერა, შეუძლია გამომცადოს.

სთქვა და სკამზე გადაკეცილ ჩოხას ხელი წაატანა. მაგრამ სანამ სახელოში ხელს გაუყრიდა, უცებ ისევ შეიცვალა სახის გამომეტყველება და უცნაურად დალბილებული ხმით ბოდიშის ნაირად განაცხადა:

— თუმცა რა გითხრათ იცით: არავის არ შეშვერდება სთქვას, ვაქაცი ვარო, და ამ შემთხვევაში შეიძლება, თქვენ ხართ მართალი. წავიდეთ. მეც მოგყვებით. ენახოთ, რა ამბავია.

მაგრამ ხმის კილოზე მაინც ეტყობოდა, რომ თავს შეურაცყოფილად გრძნობდა და თავის წინანდელი გამომწვევი სიტყვების გამართლება გულში ედგა...

სულ ერთ წამში ჩოხაც ჩაიცვა და ჭამაო-ხანჯალიც შემოირტყა...

ლეო ქიაჩელი

სოლომონ რაზმაძე და მისი ლიტერატურული მოღვაწეობა

სოლ. რაზმაძე ჩვენს ლიტერატურაში არ არის უცნობი ავტორი: მას იცნობენ როგორც მიცვლილ „ფარსის“ მთარგმნელს და აღტეგორიული ლექსის „დათვისა და ცხვრის“ ავტორს. მაგრამ მას უფრო მეტი გაუკეთებია და დაუწერია. მის კალამს ეკუთვნის რამოდენიმე საინტერესო ლექსი, სხვადასხვა თარგმანები, იგი იყო მონაწილე 1830—32 წლ. შეთქმულებისა.

ისე, როგორც სოლომონ დოდაშვილს მოღვაწეობა, შეუსწავლელი და გამოურკვეველია სოლომონ რაზმაძის მოღვაწეობაც. რასაკვირველია, ს. დოდაშვილი ბევრად მაღლა იდგა მასზე: დოდაშვილი პეტერბურგის კურს დამთავრებული იყო, მას ეკუთვნის მეტად საინტერესო ფილოსოფიური შრომა «Курс философии», რომლის პირველი ნაწილი

«Логика»

1827 წ. გამოვიდა პეტერბურგში,

ასეთი დიდი წონა არ ჰქონია ჩვენს ლიტერატურაში სოლ. რაზმაძეს, მაგრამ იგი საინტერესო პიროვნება არის. ამიტომ აქ ჩვენ გამოვაქვეყნებთ რამოდენიმე ცნობას მის შესახებ.

სოლომონი ერთ თავის ჩვენებაში 1833 წ. აღნიშნავს, რომ იგი 35 წლის არის (იხ. ლ(ინგრადის ფონდი, მე-7 გვ. 1195—98). მაშასადამე, იგი დაბადებულია 1798 წ. მამა მისი ივანე (გივი) ამერეთიდან გადასულა ყოფილა ქართლ-კახეთში. ერეკლეს იგი 1767 წ. ვაჟკაცობისათვის აზნაურობის წოდებით დაუჯილდოვებია. (იხ. პ. კარბელაშვილი: „სოლომონ რაზმაძე“—„დროება“ № 259, 1882 წ.) თვით პოეტი აღნიშნავს, რომ „მისი მამა ბატონიშვილების ოჯახს ერთგულად ემსახურებოდა და ამიტომ გახდა მე მათი მოწყალების ღირსი“.

სოლომონი აღზრდილია მე-19-ტე საუკუნის ცნობილ მწიგნობარის „თეიმურაზ ბატონიშვილის მიერ (1782—1846), თვით სოლომონი თავის ჩვენებაში სწერს:

«Я получил весьма малое свое воспитание в Петербурге и платил за меня царевич Теимураз».

ცხადია, თეიმურაზ ბატონიშვილმა ახალგაზრდა სოლომონს გარკვეული პოლიტიკური შეგნება ჩაუნერგა. აღსანიშნავია, რომ სოლომონ რაზმაძეს ზედმიწევნით სკოდნია აღმოსავლეთის ენები: სპარსული, თურქული, ლეკური, სომხური. ამასთანავე ლიტერატურულ მუშაობასაც ეწეოდა და თეიმურაზსაც ეხმარებოდა. მაგ. თეიმურაზის ერთ თარგმანს აწერია: **განსაკუთრებული არისტოტელესანი მეფის გიორგი მეცამეტის ძისაგან თეიმურაზისაგან 1818 წ. თარგმნილი ქართულად. ბოლოში აწერია: შრომითა და ზედა მხედველობითა სოლომონ რაზმაძე გივისაძისასა.**

მართალია, სოლომონ თავის პირველ ჩვენებაში აღნიშნავს, რომ შეთქმულების შესახებ. მას პირველად 1832 წ. ტფილისში აცნობეს ა. ორბელიანმა, ე. ერისთავმა (იხ. მე-6 გვ. 1012—15). მაგრამ შემდეგი მტლ „ჩვენებები“ აუმკარავებენ, რომ მას სულ ბარი ჰქონდა ამ შეთქმულების შესახებ ოქროპირ ბატონიშვილთან მოსკოვში (იხ. მე-12 გვ. 2148). და სხვადასხვა დავალებანიც შეუსრულებია.

ს. რაზმაძე თავიდანვე შეთქმულების წევრი იყო. მისი გაზავნა 1932 წ. ტფილისსა და სპარსეთში არ იყო უბრალო ამბავი, ერთი მხრივ, მას კავშირი უნდა გაეწია ბატონიშვილისა და ტფილისის შეთქმულებს შორის; ხოლო მეორე მხრივ, მას სპარსეთში ალექსანდრე ბატონიშვილთან და უცხო სახელმწიფოს წარმომადგენლებთან მოლაპარაკების წარმოებაც ევალებოდა.

ამ დროს ტფილისში და პეტერბურგში ქართველ ახალგაზრდობაში მოძრაობა იყო წრნაადმდე მთავრობისა. ჯერ პეტერბურგშივე სოლომონი ანთებული იყო ამ მოძრაობით.

დმიტრი იულონის ძე ბატონიშვილთან, რომელთანაც იმყოფებოდნენ და მერე ტფილისში ჩამოვიდენ: ელიზბარ და გიორგი შანშიაძე და დიმიტრი ერისთავები, ვახტანგ და დიმიტრი ორბელიანები, ჯორჯაძე, იერმანახი, ტარასი ალექსეევიანი და ფილადელფი კიკნაძე. ტფილისში ჩამოსულ სოლომონს ეს პირნი აქ დანდნენ. აქ გაიცნო გიმნაზიის მასწავლებელი სოლომონ ივანესძე დოდაშვილი ბალ სტეფანეს ძე ავთანდილოვი და ყიფიანი, ალექსანდრე ვახტანგის ძე ორბელიანი, თეკლე ბატონიშვილი, თამარ ბატონიშვილი, ამ დროს დოდაეკის რედაქტორობით ტფილისში იბეჭდებოდა გაზ „ტფილისის უწყებანი“, რომელშიც იწყო წერა სოლომონმა. ამ დროსვე დაუწერია მას „დათვი და ცხვარი“, პატრიოტული იგავი ლექსად, რითაც და სხვა ნაწერებით ახალგაზრდა ქართველების ყურადღება მიიზიდა სპარსეთში წასვლის დროს 1832 წ. მაისში სოლომონ რაზმაძეს სადილი გაუმართა ელიზბარ ერისთავმა და ყველა ახალგაზრდები შეთქმულნი დაუპატიჟა. საღილზე დალიეს ჯამით ღვინო საქართველოს აღდგენისა, ბაგრატიონთა გვარისათვის და სხვ. სადილის შემდეგ ალექსანდრე ორბელიანის ბაღში წავიდნენ, სადაც გაცხარებული ლაპარაკი ჰქონდათ, შეთქმულება როგორ გაეცხადებინათ. აქ სოლომონს დაავალეს გაეცნო ალექსანდრე ბატონიშვილი, თავრიზში მყოფი ინგლისელები სხვა სპარსეთის დიდკაცობა და შეთქმულობისათვის ხელი მიემართა“ („დროება“ № 251, 1882 წ.). ეს ცნობები საესებით მტკიცდება შეთქმულების მასალების მიხედვით. ტფილისში რაზმაძე ჩამოვიდა მარტში და დაუყოვნებლივ გაიგო კავშირი შეთქმულთა მეთაურებთან **ალ. ორბელიანთან** და **ელ. ერისთავთან,** მათი საშუალებით იგი გაეცნო სხვა შეთქმულებსაც და ს. დოდაშვილსაც, გაიმართა შეთქმულთა კრებები. ს. რაზმაძის თანდასწრებით, თვით რაზმაძე ჩვენებაში აღნიშნავს, რომ მისი ტფილისში ყოფნის დროს **რვაჯერ** მოხდა ასეთი კრება, ზოგ შემთხვევაში, ბაღებში, ცხადია, რაზმაძე აცნობდა შეთქმულებს ბატონიშვილების დავალებებს. სოლომონი თავის „ჩვენებაში“ გამოდმოგცემს:

«Наш разговор состоял в этом, не лучше ли освободиться нам от России, но как освободиться, у нас никаких способов нет, кто нам поможет; ни на Персов, ни на Турков нам нельзя надеется; если они и помогут, разве для того, чтоб самим после завладеть и тогда Грузия погибнет совсем. Без покровительства Грузия не может существовать, а Российское правительство мало внимания обращает на Грузии, мало учебных заведении. Не просвещают нас. К кому-же прибегнуть? к Англии, к Франции, но кого послать между нами никого — такого нет. И захотят ли они помочь нам? Верно, нет, какая им прибыль будет, а если обманут нас, как и поляков, что тогда будет? Не лучше ли так остаться».

როგორც სჩანს, შეთქმულებს დაუყალბიათ ს. რაზმაძისათვის მოლაპარაკება გამართა ა. ბატონიშვილთან და უკეთესია ელჩებთან, რომ ინგლისისაგან საფრანგეთის დახმარების იმედი ჰქონიათ შეთქმულებს, ეს იმავე ს. რაზმაძის მეორე ჩვენებიდანაც მტკიცდება. იგი სწერდა:

«Думали, если все князья и дворяне согласятся принять участие и с ними согласятся все грузины и армяне и если Англия и Франция поможет, тогда полагали, может быть успех».

რვ. მე-12 გვ. 2148). და სხვადასხვა დავალებაში ყოფნის დროს მონაწილეობა მიიღო ლიტერატურულ მუშაობაშიაც: „ტფილისის უწყების“ სალიტერატურო ნაწილს უკავ ნასწავლელ მარტის ნომერში მან მოათავსა „ისპანური სიმღერის“ თარგმანი და ორიგინალური ლექსი „**ლხინი**“; როგორც ცნობილია, ს. დოდაშვილმა ამ ჟურნალში მრავალი პატრიოტული ლექსი დაბეჭდა, რომელიც ... თვითმპყრობელობის წინააღმდეგ იყო მიმართული. რაზმაძე თავის „ლხინში“ პირდაპირ ამბობს: „ჩემი მოჯანური თავისუფლება“ (№ 5, გვ. 115; 1932 წ.) ცხადია, იგი სამშობლოს თავისუფლებაზე ლაპარაკობდა. ტფილისშიც დაუწერია რაზმაძეს არაკი „დათვი და ცხვარი“. საგამომძიებლო კომისიის შეკითხვაზე, რაზმაძე უპასუხებს:

«Баси Медведь и баран я написал здесь в Тифлисе летом прошлого года, не помню в котором месяце, никуда не посылал и показал только князиям Александру и Вахтангу Орбелиани и оставили они у себя».

(იხ. რვ. მე-11 გვ. 1936). ეს არაკი გამოქვეყნდა 1926 წ. „ნათლობა“ (№ 7 გვ. 59—62) და შეცდომით გრ. ორბელიანს მიაწერეს. არაკი აუცილებლად ს. რაზმაძეს ეკუთვნის.

იგი პოლიტიკური ხასიათისაა და შეთქმულთა იდეოლოგიას გამოხატავს: შიგ აწერილია ალეგორიული სახით საქართველოს ტკანსაცნელი ხანის თავგადასავალი, რუსეთის მეფის მიერ დაპყრობა საქართველოსი და ბატონიშვილების გადასახლება რუსეთში. დასკვნაში ავტორი ამბობს:

„არ ეჯავრებათ მკურნალი მრთელთა, არამედ სნეულთა და დავრდომილთა.

ე. ი. საქართველო დასნეულებული არ არის და მისთვის არ არის საჭირო რუსეთის მეფეო. არ არის სწორი, თითქოს დათვი — თვითმპყრობელი რუსეთი იყოს, ხოლო **ცხვარი** — საქართველო, როგორც ამას ჰფიქრობენ ზოგიერთები. **დათვი**—რუსეთის იმპერატორია, **ცხვარი**—საქართველოს მეფე, **ბატნები**—**ბატონიშვილები.** რა გორც ცნობილია, ს. რაზმაძეს 1831 წ. გადმოუთარგმნია მიცკევიჩის „**ფარსი**“, იხ. ცენტრარქივი: 1832 წ. შეთქმულთა საქმე № 171, გვ. 151—58 გამოაქვეყნა მ. ზანდუკელმა. (ამ „ფარსის თარგმანს აკითხებდენ რაზმაძეს შეთქმულები გამართულ სადამოებზე). (იხ. დ. ყიფიანის „მემუარები“ გვ. 140).

რა გაკეთა სპარსეთში შეთქმულებისათვის რაზმაძემ, საქმეებიდან არა სჩანს. შეთქმულებს აღმოჩენას თან მოყვა რაზმაძის დაპატიმრებაც. სპარსეთში სპეციალური კურიერი იქნა გაგზავნილი მის ჩამოსაყვანად. 1833 წ. თებერვლის 4-ს იგი უკვე ტფილისს აბარამაში და სწერს პირველ თავის ჩვენებას. საგამომძიებლო კომისიამ რაზმაძე მესამე ხარისხის დანაშაულად აღიარა და გადაწყვიტა „რუსეთში გადასახლება და აღუკვეთა საუკუნოდ საქართველოში დაბრუნება“.

1834 წ. იგი უკვე პენზაშია და მთელი თავისი სიცოცხლის დღენი აქ გაატარა. ამ პერიოდის მისი ლექსები გაელენთილია ლრმა სევდით. უნდა აღინიშნოს, რომ ს. რაზმაძეს როგორც დაბალი წოდების შთამომავალს, ყოველმხრივ აეიწროებდნენ. მაშინ, როდესაც უმთავრესი დანაშაულენი რომოდენიმე წლის შემდეგ სრულიად გათავისუფლებულნი იქნენ და ჩინებსნდებიც დაუჯილდოვეს, ს. დოდაშვილი და ს. რაზმაძე ამ ბედნიერებას ვერ ეღირსენ. **ვას. კარბელაშვილი** რაზმაძის შესახებ 1883 წ. მოსკოვში შეკრებილ ცნობებში სწერს: „რაზმაძეს ჩონგური ჰქონია წაღებული და ტარეადაც სკოდნია დაკვრა, რომლითაც ხანდისხან იქარწყლებდა სევდას. მაგრამ მისი სევდა იყო დაუსრულებელი, მი(ი ფიქრო, რომ პოლიციას უუმაკრესი ყურადღება ჰქონდა მიქცეული და ახლო-მახლო სოფლებშიაც ჯი არ ჰქონია ერთი-ორი დღით გასვლის ნება. ისეს რო ისეთი უფლება ჰქონოდა, როგორიც პოეტს გიორგი ერისთავს, არა უშავდა რა და კიდეეაც აბატომ მოსძაგდა სოლომონს სუყოლისფერი, ციინიდან დაჰკარგა ფიდი სამშობლოში დაბრუნებისა“ (ვას. კარბელაშვილი: „სოლ. ივანეს ძე რაზმაძის ნაწერებიდან“. საქ. მუზეუმი № 1262).

ასეთს მდგომარეობაში ჩაყენებული პოეტი იგონებს სამშობლოს და ამბობს:

ნეტამც, მამეულო, არ მომდეკოდა
შეხეს ხილვისა სურვილის ალი,
ურვის სახმილში არ დადხებოდა
ეს ჩემი გული, მომაკლდა ძალი.
ეჰა, მამეულო, ეჰა მამეულო.

მას აგონდება „შვეული დღე დაბნელებული“ დედა და მოსთქვამს:

მოხუცნი ღაწვნი მას დაუდარეს
მრავლის დენითა სისხლისა (ურემლოა:
გული და სული მას დაუარეს:
ბნეტარებისა ულმო მახვილთა;
ვაიმე, დედავ, ვაიმე დედავ!
ვგოდებ ნიადაგ, რომ ვერა ვხედავ.

(იხ. „დროება“ № 253, 1882).

პოეტი ცდილობს თავისი ღრმა სევდა ღვინოსა და ჩონგურის ხმაში გაიჭარეოს.

ოგრამ „ულმო საფლავში მდებარე“ პოეტს ვერ განუქარავა სევდა ვერც ღვინომ და ვერც ჩონგურმა. „მშვენიერი ბუნებაც“ „ეფერა ახარებდა“ მის „მოკლულ გულს“. პოეტმა უკვე გაუკეთა დასკვნა თავის ცხოვრებას:

ჩემთვის უცხოთა ადგილი ციე(.
სადა ვლასლასებ ჩრდილია დარად
ხვედრისაგანა მექნეს სამარედ. („სოფელს“)

რაზმაძეს პენზაშიაც ვერ მოუხერხებია კარგი ხნის განმავლობაში სამსახურში შესვლა. მისი ცნობებია მეორე შემკრები პ. კარბელაშვილი გადმოგვ(ვმს: „სოლომონ რაზმაძე აზნაურობის მაძიებელი იყო და აზნაურობის დამტკიცებამდე სამსახურში შესვლის ნებას არ აძლევდენ. დიუმატოთ მის ცხოვრების ცუდობაც. რომელიც საშინელ ბეჭედს ასვამს და ასახირებს კაცის ფიზიკურს და ზნეობრივ სიცოცხლეს და მაშინ ცოტად ვიგრძნობთ იმის უშველელ ბდგომარეობას. დაგით ბატონიშვილი, მარიამ დედოფალი და სხვ. ჭმოწმობენ სოლომონის აზნაურობას. როგორც იყო, მიიღო აზნაურობის დამტკიცება 1835—40 წლ. და სამსახურში შეყიდა. მაგრამ „სამსახური“ როდი ყოფილა მისი ენებული სულის მალამო“. („დროება“ № 259, 1882 წ.). ს. რაზმაძე დიდი ხნის განმავლობაში ცდილობდა რომ მისთვის „პეტერბურგში ცხოვრების ნებართვა მაინც მიეცათ, მაგრამ თავის სიცოცხლეში ამას ვერ ეღირსა: მხოლოდ 1862 წ. დართეს ამის ნება, მაგრამ პეტნაში „დატყვევებულ პოეტს ვეღარ მოესწრო“. იგი ამავე წელს გარდაცვლილიყო და ეს „უცხოთ ადგილი ციე“ სამუდამო „სამარედ“ გადაექცა.

პეტნაში ტყვეობის დროს ჩვენი პოეტი დაქორწილებულა. სოლომონის შვილი იყო შემდეგში ცნობილი, მუსიკის ისტორიკოსი და მოსკოვის მუსიკალური კონსერვატორიის დირექტორი პროფესორი **ალექსანდრე რაზმაძე,** რომლის სურათი ამ ხუთოდე წლის წინედ გაზ. „კომუნისტში“ იყო გამოქვეყნებული. ამ ა. რაზმაძეს, დაწერილი აქვს ოთხტომიანი

«Всобщая история музыки».

სოლომონ რაზმაძეს დიდძალი ორიგინალური და თარგმნილი ლექსები დარჩენია. ვას. კარბელაშვილი მოსკოვში შეკრებილ ცნობებს მიხედვით მთელ რიგ მისს ლექსების სათაურებს ჩამოთვლის. უკვე სათაურებიდანვე სჩანს, რომ ზოგიერთი ამ ლექსებიდან ს. რაზმაძეს არ ეკუთვნის. მას ჰქონია პროზაც. ზოგი თარგმანიც. მის არქივში ყოფილა დიდძალი წერილი ბატონიშვილებთან და სხვა ცნობილ ქართველ პირებთან. დიდი ნაწილი ამ ნაწერებიდან ჯერ-ჯერობით აოსად სჩანს.

ს. რაზმაძეს „სიკვამეტყველა უგონო ვალიც მეტეკემა“. მის ლექსებში სიყვარულის მოტივი არის გატარებული.

ბაგრამ რაზმაძის პოეზიის დამახასიათებელი ლეიტ-მოტივი სიყვარული და ლხინი არ არის. ი